

STUDIEGEBIED ALGEMENE VORMING

**Modulaire opleiding
Algemene vorming TSO2
AO AV 012
Protocol**

Datum: 25 juli 2006

Inhoud

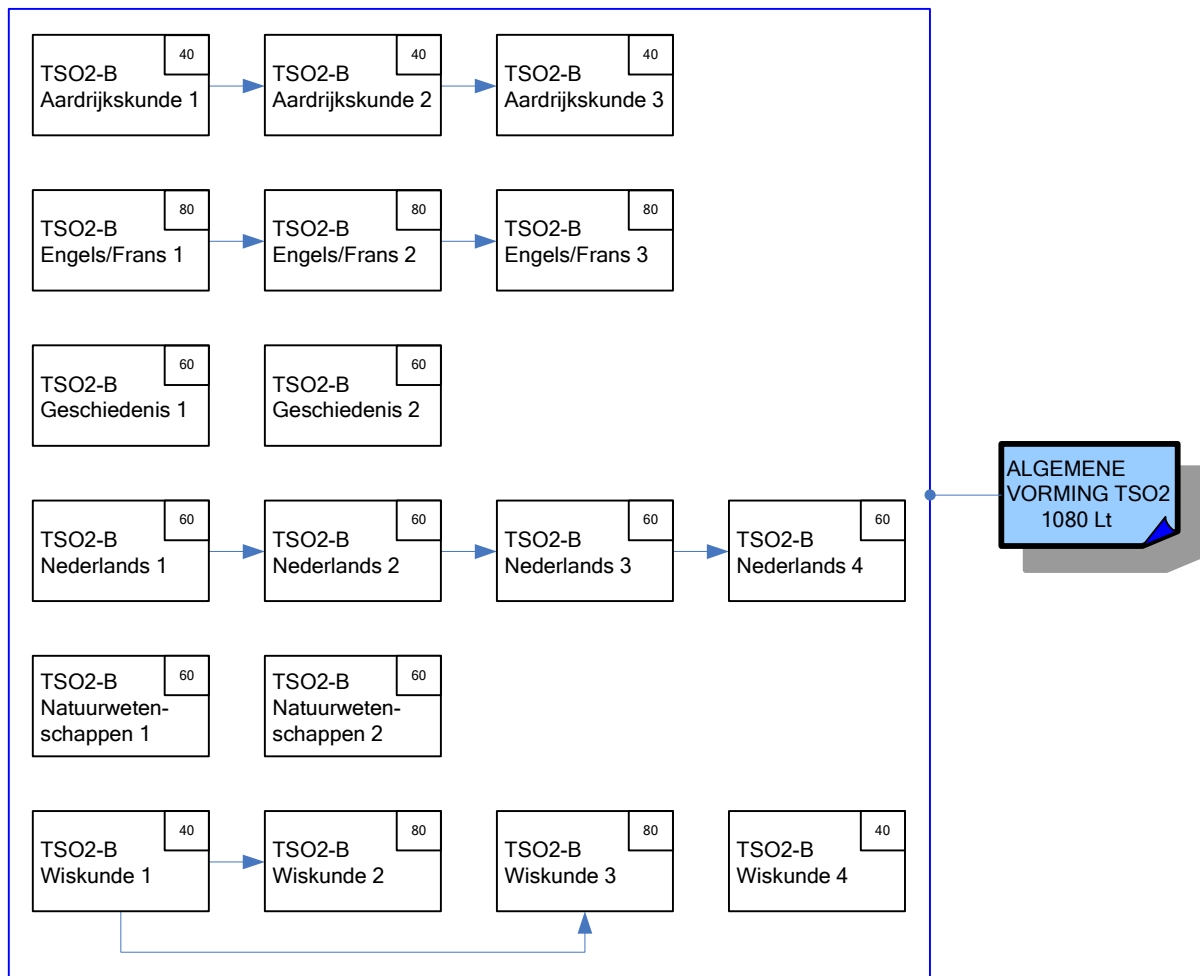
1	Deel 1 Leertraject	4
2	Deel 2 Modules	5
2.1	Module TSO2-B Aardrijkskunde 1 (084).....	5
2.1.1	Situering van de module in de opleiding.....	5
2.1.2	Instapvereisten.....	5
2.1.3	Gewenste voorkennis	5
2.1.4	Studieduur.....	5
2.1.5	Basiscompetenties.....	5
2.2	Module TSO2-B Aardrijkskunde 2 (085).....	6
2.2.1	Situering van de module in de opleiding.....	6
2.2.2	Instapvereisten.....	6
2.2.3	Studieduur.....	6
2.2.4	Basiscompetenties.....	6
2.3	Module TSO2-B Aardrijkskunde 3 (086).....	8
2.3.1	Situering van de module in de opleiding.....	8
2.3.2	Instapvereisten.....	8
2.3.3	Studieduur.....	8
2.3.4	Basiscompetenties.....	8
2.4	Module TSO2-B Engels/Frans 1 (087)	10
2.4.1	Situering van de module in de opleiding.....	10
2.4.2	Instapvereisten.....	10
2.4.3	Studieduur.....	10
2.4.4	Basiscompetenties.....	10
2.5	Module TSO2-B Engels/Frans 2 (088)	14
2.5.1	Situering van de module in de opleiding.....	14
2.5.2	Instapvereisten.....	14
2.5.3	Studieduur.....	14
2.5.4	Basiscompetenties.....	14
2.6	Module TSO2-B Engels/Frans 3 (089)	18
2.6.1	Situering van de module in de opleiding.....	18
2.6.2	Instapvereisten.....	18
2.6.3	Studieduur.....	18
2.6.4	Basiscompetenties.....	18
2.7	Module TSO2-B Geschiedenis 1 (090).....	22
2.7.1	Situering van de module in de opleiding.....	22
2.7.2	Instapvereisten.....	22
2.7.3	Studieduur.....	22
2.7.4	Basiscompetenties	22
2.8	Module TSO2-B Geschiedenis 2 (091).....	28
2.8.1	Situering van de module in de opleiding.....	28
2.8.2	Instapvereisten.....	28
2.8.3	Studieduur.....	28
2.8.4	Basiscompetenties.....	28
2.9	Module TSO2 Natuurwetenschappen 1 (092).....	32
2.9.1	Situering van de module in de opleiding.....	32
2.9.2	Instapvereisten.....	32
2.9.3	Studieduur.....	32
2.9.4	Basiscompetenties.....	32
2.10	Module TSO2 Natuurwetenschappen 2 (093)	34
2.10.1	Situering van de module in de opleiding.....	34
2.10.2	Instapvereisten.....	34
2.10.3	Studieduur.....	34
2.10.4	Basiscompetenties.....	34
2.11	Module TSO2-B Nederlands 1 (094)	36
2.11.1	Situering van de module in de opleiding.....	36

2.11.2	Instapvereisten.....	36
2.11.3	Studieduur.....	36
2.11.4	Basiscompetenties.....	36
2.12	Module TSO2-B Nederlands 2 (095)	41
2.12.1	Situering van de module in de opleiding.....	41
2.12.2	Instapvereisten.....	41
2.12.3	Studieduur.....	41
2.12.4	Basiscompetenties.....	41
2.13	Module TSO2-B Nederlands 3 (096)	46
2.13.1	Situering van de module in de opleiding.....	46
2.13.2	Instapvereisten.....	46
2.13.3	Studieduur.....	46
2.13.4	Basiscompetenties.....	47
2.14	Module TSO2-B Nederlands 4 (097)	51
2.14.1	Situering van de module in de opleiding.....	51
2.14.2	Instapvereisten.....	51
2.14.3	Studieduur.....	51
2.14.4	Basiscompetenties.....	52
2.15	Module TSO2-B Wiskunde 1 (098)	56
2.15.1	Situering van de module in de opleiding.....	56
2.15.2	Instapvereisten.....	56
2.15.3	Gewenste voorkennis	56
2.15.4	Studieduur.....	56
2.15.5	Basiscompetenties.....	56
2.16	Module TSO2-B Wiskunde 2 (099)	57
2.16.1	Situering van de module in de opleiding.....	57
2.16.2	Instapvereisten.....	57
2.16.3	Studieduur.....	57
2.16.4	Basiscompetenties.....	57
2.17	Module TSO2-B Wiskunde 3 (100)	58
2.17.1	Situering van de module in de opleiding.....	58
2.17.2	Instapvereisten.....	58
2.17.3	Studieduur.....	58
2.17.4	Basiscompetenties.....	58
2.18	Module TSO2-B Wiskunde 4 (101)	59
2.18.1	Situering van de module in de opleiding.....	59
2.18.2	Instapvereisten.....	59
2.18.3	Gewenste voorkennis	59
2.18.4	Studieduur.....	59
2.18.5	Basiscompetenties.....	59
3	Deel 3 Vakoverschrijdende eindtermen	60
3.1	Leren leren.....	60
3.2	Sociale vaardigheden	60
3.3	Gezondheidseducatie	61
3.4	Opvoeden tot burgerzin	61
3.5	Milieueducatie	61
4	Deel 4 Bijlagen	62
4.1	Geschiedenis	62
4.2	Wiskunde	64

1 Deel 1 Leertraject

2 Deel 2 Modules

2.1 Module TSO2-B Aardrijkskunde 1 (084)

2.1.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke aardrijkskundige concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een aardrijkskundige basisvorming vereist is. Twee thema's worden behandeld:

- landschappen en wereldkaart
- bevolking

2.1.2 *Instapvereisten*

Geen

2.1.3 *Gewenste voorkennis*

Grondig beheersen van inhouden, kennis en vaardigheden in verband met het werken met kaart en atlas, reliëf, bodem en ondergrond, klimaat en vegetatie.

2.1.4 *Studieduur*

40 Lt

2.1.5 *Basiscompetenties*

Module TSO2-B Aardrijkskunde 1	M AV 084
De cursisten kunnen	
Landschappen en wereldkaart	
<i>Op kaarten aanduiden en benoemen</i>	E1
<ul style="list-style-type: none"> ➤ continenten en oceanen ➤ belangrijkste reliëfeenheden en rivieren ➤ belangrijkste staten ➤ natuurlijke en menselijke aardrijkskundige entiteiten 	
<i>Regio's op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>Aardrijkskundige entiteiten afbakenen op basis van verschillen en gelijkenissen van enkele natuurlijke of menselijke aardrijkskundige kenmerken</i>	E16
<i>Op een eenvoudige manier aardrijkskundige gegevens cartografisch voorstellen</i>	E17
Bevolking	
<i>De bestudeerde regio's op eenvoudige bevolkings- wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>De eigenheid van regio's beschrijven aan de hand van menselijke kenmerken</i>	E4
<i>In verband met een economische activiteit in een regio het bestaan van stromen van personen illustreren</i>	E7
<i>Op basis van demografische kenmerken en hun evoluties enkele demografische situaties in de wereld beschrijven en enkele verklarende factoren aangeven</i>	E8
<i>De verstedelijking en haar evolutie in een regio in relatie brengen met de bevolking</i>	E9
<i>Op een eenvoudige manier de impact verklaren van politieke invloedsfactoren op kenmerken van de bevolking</i>	E11
<i>Aan de hand van verschillende informatiebronnen de belangrijkste demografische kenmerken van een gebied opzoeken en creatief verwerken</i>	E15

2.2 Module TSO2-B Aardrijkskunde 2 (085)

2.2.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke aardrijkskundige concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een aardrijkskundige basisvorming vereist is. Twee thema's worden behandeld:

- landbouw
- industrie

2.2.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Aardrijkskunde 1"

2.2.3 Studieduur

40 Lt

2.2.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Aardrijkskunde 2	M AV 085
De cursist kan	
Landbouw	
<i>De bestudeerde agrarische regio's op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>De eigenheid van regio's beschrijven aan de hand van agrarische kenmerken</i>	E4
<i>Op een eenvoudige manier enkele fysisch -aardrijkskundige kenmerken van een bestudeerde landbouwregio verklaren</i>	E5
<i>Aan de hand van regionale voorbeelden redenen opnoemen die de lokalisatie, de spreiding en de eventuele wijzigingen verklaren van landbouwactiviteiten</i>	E6
<i>In verband met de landbouw in een regio het bestaan van stromen van goederen illustreren</i>	E7
<i>Op een eenvoudige manier uitleggen hoe landbouwactiviteiten een mogelijke oorzaak kunnen zijn van milieuproblemen en de gevolgen voor mens, natuur en milieu hieruit afleiden</i>	E10
<i>Op een eenvoudige manier de impact verklaren van de technologische evolutie op de landbouw</i>	E11
<i>Verbanden leggen tussen levenswijze, cultuur en agrarische activiteiten</i>	E12
<i>De herkomst van een aantal landbouwproducten via diverse informatiebronnen opzoeken en lokaliseren</i>	E14
Industrie	
<i>De bestudeerde industriële regio's op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>Aan de hand van voorbeelden horizontale ruimtelijke relaties binnen bestudeerde industriële regio's herkennen</i>	E3
<i>De eigenheid van regio's beschrijven aan de hand van natuurlijke en menselijke kenmerken die specifiek zijn voor een industrieel gebied</i>	E4
<i>Aan de hand van regionale voorbeelden redenen opnoemen die de lokalisatie, de spreiding en de eventuele wijzigingen verklaren van industriële activiteiten</i>	E6
<i>In verband met een industriële activiteit in een regio het bestaan van stromen van goederen en/of personen illustreren</i>	E7
<i>Op basis van demografische kenmerken en hun evoluties enkele demografische situaties in de wereld beschrijven en enkele verklarende factoren aangeven vanuit industriële activiteiten</i>	E8
<i>De verstedelijking en haar evolutie in een regio in relatie brengen met industrie</i>	E9
<i>Op een eenvoudige manier de impact verklaren van</i>	E11
<ul style="list-style-type: none"> ➤ politieke invloedsfactoren op de industrie ➤ de technologische evolutie op de industrie 	

De herkomst van grondstoffen, energiebronnen en afgewerkte producten via diverse informatiebronnen opzoeken en lokaliseren

E14

2.3 Module TSO2-B Aardrijkskunde 3 (086)

2.3.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke aardrijkskundige concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een aardrijkskundige basisvorming vereist is. Twee thema's worden behandeld:

- toerisme
- mens, natuur en milieu

Tot slot worden de bestudeerde regio's en thema's samengebracht op thematische wereldkaarten met het oog op het verder construeren van een 'wereldbeeld' en het maken van een synthese tussen meerdere aardrijkskundige concepten en begrippen.

2.3.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Aardrijkskunde 2"

2.3.3 Studieduur

40 Lt

2.3.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Aardrijkskunde 3	M AV 086
De cursist kan	
Toerisme	
<i>Bestudeerde toeristische regio's op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>Aan de hand van regionale voorbeelden redenen opnoemen die de lokalisatie, de spreiding en de eventuele wijzigingen verklaren van tertiaire activiteiten</i>	E6
<i>In verband met het toerisme in een regio het bestaan van stromen van personen illustreren</i>	E7
<i>Op een eenvoudige manier de impact verklaren van politieke invloedsfactoren op het toerisme</i>	E11
<i>Zelfstandig de verschillende toeristische mogelijkheden van een streek onderzoeken met aandacht voor</i>	E18
<ul style="list-style-type: none"> ➤ analyse van een toeristisch verschijnsel ➤ zoeken en selecteren van relevante informatie ➤ een samenhangende presentatie van een aantal bevindingen ➤ formuleren van eigen standpunt rond mogelijke bevindingen 	
<i>Zijn bereid aardrijkskundige informatie te gebruiken bij het plannen van eigen activiteiten</i>	E20
Mens, Natuur en Milieu	
<i>Bestudeerde regio's met betrekking tot de relatie mens, natuur en milieu op eenvoudige wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>De eigenheid van regio's beschrijven aan de hand van de interactie tussen mens, natuur en milieu</i>	E10
<i>Op een eenvoudige manier de impact verklaren van</i>	E11
<ul style="list-style-type: none"> ➤ politieke invloedsfactoren op natuur en milieu ➤ de technologische evolutie op mens, natuur en milieu 	
<i>Verbanden leggen tussen levenswijze, cultuur en leefmilieu</i>	E12
<i>Relevante gebeurtenissen in verband met de onderlinge interactie tussen mens, natuur en milieu uit de actualiteit opzoeken</i>	E13
<i>Nemen een kritische houding aan t.o.v. aardrijkskundige informatie in de media</i>	E19
<i>Brengen begrip op voor de wijze van zingeving in eigen en andere leefmilieus en culturen</i>	E21
<i>Houden in hun handelen rekening met duurzame ontwikkeling in tijd en ruimte</i>	E22
Synthese: De bestudeerde regio's en thema's samenbrengen op thematische wereldkaarten	

<i>Bestudeerde regio's en thema's op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren</i>	E2
<i>De eigenheid van regio's beschrijven aan de hand van (natuurlijke en) menselijke kenmerken</i>	E4
<i>Aardrijkskundige entiteiten afbakenen op basis van verschillen en gelijkenissen van enkele natuurlijke en menselijke aardrijkskundige kenmerken</i>	E16
<i>Op een eenvoudige manier de overeenkomsten, de verschillen en de relaties tussen de behandelde regio's weergeven in woorden, cartografische en geografische voorstellingen</i>	E17
<i>Brengen aandacht op voor het fascinerende van de wereld</i>	E23

2.4 Module TSO2-B Engels/Frans 1 (087)

2.4.1 Situering van de module in de opleiding

De cursist leert in mondeling en schriftelijk aangeboden teksten het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen en relevante informatie selecteren. Bij mondeling aangebrachte teksten leert hij een spontane mening erover vormen en de gedachtegang ervan volgen.

Hij doet dat aan de hand van korte, eenvoudige tot zeer eenvoudige teksten zoals mededelingen, folders, e-mails en door beeldmateriaal ondersteunde reclameboodschappen. De teksten geven redundante informatie en zijn vrij concreet. De mondeling aangeboden teksten worden in een normaal spreektempo gebracht met een goede articulatie. De taal vertoont weinig afwijking van de standaardtaal.

De cursist kan over zichzelf, zijn omgeving, zijn leefwereld en bij documenten zoals een stratenplan bijvoorbeeld, beknopte informatie verstrekken en erom vragen. De cursist kan deelnemen aan een rechtstreeks gesprek omdat hij de gesprekspartner voldoende begrijpt. Hij formuleert zijn ideeën eenvoudig en spreekt nog vrij langzaam; het accent ligt eerder op het overbrengen van de boodschap dan op vormcorrectheid.

De cursist kan vragenlijsten en formulieren invullen. Schriftelijk drukt hij zich nog zeer eenvoudig uit. De teksten die hij schrijft zijn kort maar hij kan een boodschap overbrengen; uiteraard is de taal ervan nog niet volledig correct.

2.4.2 Instapvereisten

Geen

2.4.3 Studieduur

80 Lt

2.4.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Engels/Frans 1	M AV 087
Luisteren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen en relevante informatie selecteren</i>	E1
<ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde mededelingen (informatieve teksten) 	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, een spontane mening/appreciatie vormen en de gedachtegang volgen</i>	E2
<ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde, door beeldmateriaal ondersteunde reclameboodschappen (prescriptieve teksten) 	
<i>De cursisten kunnen de gesprekspartner voldoende begrijpen om deel te nemen aan een rechtstreeks gesprek</i>	E3
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zeer eenvoudig 	
De teksten m.b.t. de eindtermen 1-3	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen beleavingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet ➤ worden in een normaal spreektempo gebracht en zijn goed gearticuleerd ➤ vertonen weinig afwijking t.o.v. de standaardtaal 	
De eindtermen 4-8 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 1-3	

<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de luistertaak gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/ Franstalige wereld 	E4
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het luisterdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante kennis i.v.m. inhoud oproepen en gebruiken ➤ zich niet laten afleiden door het feit dat ze in een klankstroom niet alles kunnen begrijpen ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden 	E5
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de spreektaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met de elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E6
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent ➤ gebruik maken van beeldmateriaal en context ➤ verzoeken om langzamer te spreken, iets te herhalen, iets aan te wijzen, iets in andere woorden te zeggen, iets te spellen 	E7
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ belangstelling op te brengen voor wat de spreker zegt ➤ grondig en onbevooroordeeld te luisteren ➤ luisterconventies te respecteren ➤ zich in te leven in de socio-culturele wereld van de spreker 	*E8

Lezen	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen en relevante informatie selecteren in</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde informatieve teksten zoals schema's, tabellen, mededelingen, folders, formulieren, informele boodschappen (brieven, e-mail) en berichtjes 	E9
De teksten m.b.t. eindterm 9	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet 	
De eindtermen 11-15 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 9	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de leestaak gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/ Franstalige wereld 	E11
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun leestaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het leesdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante kennis in verband met de inhoud oproepen en gebruiken ➤ het leesdoel bepalen ➤ de tekstsoort herkennen ➤ de lay-out interpreteren (b.v. subtitels) ➤ zich niet laten afleiden door het feit dat ze in een tekst niet alle woorden begrijpen ➤ belangrijke informatie aanduiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden 	E12

<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid kunnen maken tussen verschillende tekstsoorten ➤ weet hebben van verschillende taalregisters (formeel, informeel, vertrouwelijk taalgebruik) 	E13
<p><i>De cursisten communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de betekenis van ongekende woorden afleiden uit de context ➤ doelmatig traditionele en elektronische hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen ➤ gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal (foto's, cartoons, tabellen, schema's) 	E14
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de nodige leesbereidheid op te brengen en zich te concentreren op wat ze willen vernemen ➤ zich in te leven in de socio-culturele wereld van de schrijver ➤ onder begeleiding te reflecteren op hun eigen leesgedrag 	*E15

Spreken / Gesprekken voeren	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten beknopte informatie geven over zichzelf, hun omgeving en hun leefwereld en soortgelijke informatie vragen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ informatieve teksten 	E16
<p><i>De cursisten kunnen informatie geven en vragen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ bij eenvoudige documenten (foto's, stratenplan, formulieren) (informatieve teksten) 	E17
<p>De te produceren teksten m.b.t. eindtermen 16-17</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn zeer eenvoudig geformuleerd en worden nog vrij langzaam uitgesproken ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 20-24 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 16-17	
<p><i>De cursisten kunnen functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de spreektaak/gesprekstaak, gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/ Franstalige wereld 	E20
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun spreektaak/gesprekstaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het spreekdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis oproepen en gebruiken ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ bij een gemeenschappelijke spreektaak de taken verdelen, met elkaar overleggen, elkaar helpen, zich aan afspraken houden, elkaars inbreng benutten en gezamenlijk een resultaat presenteren 	E21
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op taal en taalgebruik. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E22
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ gebruik maken van non-verbaal gedrag ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen, verzoeken om langzamer te spreken, iets aan te wijzen 	E23
<p><i>De cursisten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zien in dat goed luisteren een voorwaarde is om tot goed spreken te komen ➤ zijn bereid het woord te nemen 	*E24

Schrijven	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen voor hen functionele formulieren en vragenlijsten invullen</i> ➤ informatieve teksten	E25
De te produceren teksten m.b.t. eindterm 25 ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook reeds af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn kort en zeer eenvoudig geformuleerd ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid	
De eindtermen 28-32 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 25	
<i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de schrijftaak, gebruiken</i> ➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/ Franstalige wereld	E28
<i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun schrijftaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het schrijfdoel bevorderen</i> ➤ relevante voorkennis oproepen en gebruiken ➤ rekening houden met het doelpubliek ➤ informatie verzamelen, ook via elektronische hulpbronnen ➤ passende lay-out gebruiken ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden	E29
<i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i> ➤ weten dat schrijftaal formeler en meer geordend is dan spreektaal ➤ de betekenis van spelling, interpunctie en lay-out begrijpen	E30
<i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i> ➤ traditionele en elektronische hulpbronnen raadplegen ➤ bij het schrijfproces gebruik maken van mogelijkheden van ICT ➤ het juiste woord vragen of opzoeken ➤ gebruik maken van een model of een in de klas behandelde tekst	E31
<i>De cursisten zijn bereid</i> ➤ geschreven teksten kritisch na te lezen op vorm en inhoud en om van vroegere fouten te leren ➤ zorg te besteden aan de presentatie van hun geschreven teksten ➤ desgevallend de schrijfwijze van een woord op te zoeken	*E32

2.5 Module TSO2-B Engels/Frans 2 (088)

2.5.1 Situering van de module in de opleiding

De cursist leert in mondeling en schriftelijk aangeboden teksten het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen en relevante informatie selecteren. Bij mondeling aangebrachte teksten leert hij over deze teksten een spontane mening vormen en er de gedachtegang van volgen. Hij doet dat aan de hand van korte, eenvoudige tot zeer eenvoudige teksten zoals waarschuwingen, publieke aankondigingen, gebruiksaanwijzingen, door beeldmateriaal ondersteunde filmfragmenten en stripverhalen. De teksten geven redundante informatie en zijn vrij concreet. De mondeling aangeboden teksten worden in een normaal spreektempo gebracht met een goede articulatie. De taal vertoont weinig afwijking van de standaardtaal.

De cursist kan deelnemen aan een zeer eenvoudig rechtstreeks gesprek en mondeling een spontane mening geven over iets vertrouwds. Hij formuleert zijn ideeën eenvoudig en spreekt nog vrij langzaam; het accent ligt eerder op het overbrengen van de boodschap dan op vormcorrectheid.

De cursist kan een mededeling schrijven. Schriftelijk drukt hij zich nog zeer eenvoudig uit. De teksten die hij schrijft zijn kort maar hij kan een boodschap overbrengen; uiteraard is de taal ervan nog niet volledig correct.

2.5.2 Instapvereisten

De competenties van de module TSO2-B Engels/Frans 1

2.5.3 Studieduur

80 Lt

2.5.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Engels/Frans 2	M AV 088
Luisteren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen en relevante informatie selecteren</i>	E1
<ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde waarschuwingen, publieke aankondigingen en instructies (prescriptieve teksten) 	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, een spontane mening/appreciatie vormen en de gedachtegang volgen</i>	E2
<ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde, door beeldmateriaal ondersteunde film- en feuilletonfragmenten, reportages (narratieve teksten) 	
De teksten m.b.t. de eindtermen 1-2	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet ➤ worden in een normaal spreektempo gebracht en zijn goed gearticuleerd ➤ vertonen weinig afwijking t.o.v. de standaardtaal 	
De eindtermen 4-8 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 1-2	
<i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de luistertaak gebruiken</i>	E4
<ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld 	

<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het luisterdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante kennis i.v.m. inhoud oproepen en gebruiken ➤ zich niet laten afleiden door het feit dat ze in een klankstroom niet alles kunnen begrijpen ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden 	E5
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de spreektaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met de elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E6
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent ➤ gebruik maken van beeldmateriaal en context ➤ verzoeken om langzamer te spreken, iets te herhalen, iets aan te wijzen, iets in andere woorden te zeggen, iets te spellen 	E7
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ belangstelling op te brengen voor wat de spreker zegt ➤ grondig en onbevooroordeeld te luisteren ➤ luisterconventies te respecteren ➤ zich in te leven in de socio-culturele wereld van de spreker 	*E8

Lezen	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen en relevante informatie selecteren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde prescriptieve teksten zoals instructies, opschriften, waarschuwingen, gebruiksaanwijzingen en reclameboodschappen 	E9
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde verhalen en strips (narratieve, artistiek-literaire teksten) 	E10
<p>De teksten m.b.t. eindtermen 9-10</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet 	
De eindtermen 11-15 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 9-10	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de leestaak gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld 	E11
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun leestaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het leesdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante kennis in verband met de inhoud oproepen en gebruiken ➤ het leesdoel bepalen ➤ de tekstsoort herkennen ➤ de lay-out interpreteren (b.v. subtitels) ➤ zich niet laten afleiden door het feit dat ze in een tekst niet alle woorden begrijpen ➤ belangrijke informatie aanduiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden 	E12

<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid kunnen maken tussen verschillende tekstsoorten ➤ weet hebben van verschillende taalregisters (formeel, informeel, vertrouwelijk taalgebruik) 	E13
<p><i>De cursisten communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de betekenis van ongekende woorden afleiden uit de context ➤ doelmatig traditionele en elektronische hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen ➤ gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal (foto's, cartoons, tabellen, schema's) 	E14
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de nodige leesbereidheid op te brengen en zich te concentreren op wat ze willen vernemen ➤ zich in te leven in de socio-culturele wereld van de schrijver ➤ onder begeleiding te reflecteren op hun eigen leesgedrag 	*E15

Spreken / Gesprekken voeren	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen een eenvoudige spontane mening/appreciatie geven over een</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd onderwerp 	E18
<p><i>De cursisten kunnen deelnemen aan een rechtstreeks gesprek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeer eenvoudig 	E19
<p>De te produceren teksten m.b.t. eindtermen 18-19</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn zeer eenvoudig geformuleerd en worden nog vrij langzaam uitgesproken ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 20-24 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 18-19	
<p><i>De cursisten kunnen functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de spreektaak/gesprekstaak, gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld 	E20
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun spreektaak/gesprekstaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het spreekdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis oproepen en gebruiken ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ bij een gemeenschappelijke spreektaak de taken verdelen, met elkaar overleggen, elkaar helpen, zich aan afspraken houden, elkaars inbreng benutten en gezamenlijk een resultaat presenteren 	E21
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op taal en taalgebruik. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E22
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ gebruik maken van non-verbaal gedrag ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen, verzoeken om langzamer te spreken, iets aan te wijzen 	E23
<p><i>De cursisten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zien in dat goed luisteren een voorwaarde is om tot goed spreken te komen ➤ zijn bereid het woord te nemen 	*E24

Schrijven	
Op beschrijvend niveau	
De cursisten kunnen een mededeling schrijven <ul style="list-style-type: none">➤ informatieve➤ eenvoudige korte	E26
De te produceren teksten m.b.t. eindterm 26 <ul style="list-style-type: none">➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook reeds af en toe met onderwerpen van meer algemene aard➤ zijn kort en zeer eenvoudig geformuleerd➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid	
De eindtermen 28-32 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 26	
<i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de schrijftaak, gebruiken</i> <ul style="list-style-type: none">➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies➤ m.b.t. spelling en interpunctie➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld	E28
<i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun schrijftaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het schrijfdoel bevorderen:</i> <ul style="list-style-type: none">➤ relevante voorkennis oproepen en gebruiken➤ rekening houden met het doelpubliek➤ informatie verzamelen, ook via elektronische hulpbronnen➤ passende lay-out gebruiken➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden	E29
<i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i> <ul style="list-style-type: none">➤ weten dat schrijftaal formeler en meer geordend is dan spreektaal➤ de betekenis van spelling, interpunctie en lay-out begrijpen	E30
<i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i> <ul style="list-style-type: none">➤ traditionele en elektronische hulpbronnen raadplegen➤ bij het schrijfproces gebruik maken van mogelijkheden van ICT➤ het juiste woord vragen of opzoeken➤ gebruik maken van een model of een in de klas behandelde tekst	E31
<i>De cursisten zijn bereid</i> <ul style="list-style-type: none">➤ geschreven teksten kritisch na te lezen op vorm en inhoud en om van vroegere fouten te leren➤ zorg te besteden aan de presentatie van hun geschreven teksten➤ desgevallend de schrijfwijze van een woord op te zoeken	*E32

2.6 Module TSO2-B Engels/Frans 3 (089)

2.6.1 Situering van de module in de opleiding

De cursist leert in mondeling en schriftelijk aangeboden teksten het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen; hij leert een spontane mening erover vormen en de gedachtegang ervan volgen.

Hij doet dat aan de hand van korte, eenvoudige tot zeer eenvoudige teksten zoals door beeldmateriaal ondersteunde chansons of songs en stripverhalen. De teksten geven redundante informatie en zijn vrij concreet. De mondeling aangeboden teksten worden in een normaal spreektempo gebracht met een goede articulatie. De taal vertoont weinig afwijking van de standaardtaal.

De cursist kan deelnemen aan een telefonisch gesprek omdat hij de gesprekspartner voldoende begrijpt. Hij formuleert zijn ideeën eenvoudig en spreekt nog vrij langzaam; het accent ligt eerder op het overbrengen van de boodschap dan op vormcorrectheid.

De cursist kan een brief schrijven. Schriftelijk drukt hij zich nog zeer eenvoudig uit. De teksten die hij schrijft zijn kort maar hij kan een boodschap overbrengen; uiteraard is de taal ervan nog niet volledig correct.

2.6.2 Instapvereisten

De competenties van de module TSO2-B Engels/Frans 2

2.6.3 Studieduur

80 Lt

2.6.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Engels/Frans 3	M AV 089
Luisteren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, een spontane mening/appreciatie vormen en de gedachtegang volgen</i>	E2
<ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde, door beeldmateriaal ondersteunde chansons/songs (artistiek-literaire teksten) 	
<i>De cursisten kunnen de gesprekspartner voldoende begrijpen om deel te nemen aan een telefonisch gesprek</i>	E3
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zeer eenvoudig 	
De teksten m.b.t. de eindtermen 2-3	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet ➤ worden in een normaal spreektempo gebracht en zijn goed gearticuleerd ➤ vertonen weinig afwijking t.o.v. de standaardtaal 	
De eindtermen 4-8 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 2-3	
<i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de luistertaak gebruiken</i>	E4
<ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld 	
<i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het luisterdoel bevorderen</i>	E5
<ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante kennis i.v.m. inhoud oproepen en gebruiken ➤ zich niet laten afleiden door het feit dat ze in een klankstroom niet alles kunnen begrijpen ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden 	

<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de spreektaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met de elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E6
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent ➤ gebruik maken van beeldmateriaal en context ➤ verzoeken om langzamer te spreken, iets te herhalen, iets aan te wijzen, iets in andere woorden te zeggen, iets te spellen 	E7
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ belangstelling op te brengen voor wat de spreker zegt ➤ grondig en onbevooroordeeld te luisteren ➤ luisterconventies te respecteren ➤ zich in te leven in de socio-culturele wereld van de spreker 	*E8

Lezen	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, een spontane mening/appreciatie vormen en de gedachtegang volgen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ in korte, eenvoudig geformuleerde en eenvoudig gestructureerde verhalen en strips (narratieve, artistiek-literaire teksten) 	E10
<p>De teksten m.b.t. eindterm 10</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet 	
De eindtermen 11-15 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 10	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de leestaak gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld 	E11
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun leestaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het leesdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante kennis in verband met de inhoud oproepen en gebruiken ➤ het leesdoel bepalen ➤ de tekstsoort herkennen ➤ de lay-out interpreteren (b.v. subtitels) ➤ zich niet laten afleiden door het feit dat ze in een tekst niet alle woorden begrijpen ➤ belangrijke informatie aanduiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden 	E12
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid kunnen maken tussen verschillende tekstsoorten ➤ weet hebben van verschillende taalregisters (formeel, informeel, vertrouwelijk taalgebruik) 	E13
<p><i>De cursisten communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de betekenis van ongekende woorden afleiden uit de context ➤ doelmatig traditionele en elektronische hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen ➤ gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal (foto's, cartoons, tabellen, schema's) 	E14

<i>De cursisten zijn bereid</i>	*E15
<ul style="list-style-type: none"> ➤ de nodige leesbereidheid op te brengen en zich te concentreren op wat ze willen vernemen ➤ zich in te leven in de socio-culturele wereld van de schrijver ➤ onder begeleiding te reflecteren op hun eigen leesgedrag 	

Spreken / Gesprekken voeren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen deelnemen aan een telefonisch gesprek</i>	E19
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zeer eenvoudig 	
De te produceren teksten m.b.t. eindterm 19	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn zeer eenvoudig geformuleerd en worden nog vrij langzaam uitgesproken ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 20-24 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 19	
<i>De cursisten kunnen functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de spreektaak/gesprekstaak, gebruiken</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld 	E20
<i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun spreektaak/gesprekstaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het spreekdoel bevorderen</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis oproepen en gebruiken ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ bij een gemeenschappelijke spreektaak de taken verdelen, met elkaar overleggen, elkaar helpen, zich aan afspraken houden, elkaars inbreng benutten en gezamenlijk een resultaat presenteren 	E21
<i>De cursisten kunnen reflecteren op taal en taalgebruik. Dit betekent dat ze</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E22
<i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ gebruik maken van non-verbaal gedrag ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen, verzoeken om langzamer te spreken, iets aan te wijzen 	E23
<i>De cursisten</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zien in dat goed luisteren een voorwaarde is om tot goed spreken te komen ➤ zijn bereid het woord te nemen 	*E24

Schrijven	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen een brief en een e-mail schrijven</i>	E27
<ul style="list-style-type: none"> ➤ eenvoudige (informatieve teksten) 	
De te produceren teksten m.b.t. eindterm 27	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met de eigen belevingswereld maar ook reeds af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn kort en zeer eenvoudig geformuleerd ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 28-32 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 27	

<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis die nodig is voor het uitvoeren van de schrijftaak, gebruiken</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies➤ m.b.t. spelling en interpunctie➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige/Franstalige wereld	E28
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun schrijftaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het schrijfdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ relevante voorkennis oproepen en gebruiken➤ rekening houden met het doelpubliek➤ informatie verzamelen, ook via elektronische hulpbronnen➤ passende lay-out gebruiken➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden	E29
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ weten dat schrijftaal formeler en meer geordend is dan spreektaal➤ de betekenis van spelling, interpunctie en lay-out begrijpen	E30
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ traditionele en elektronische hulpbronnen raadplegen➤ bij het schrijfproces gebruik maken van mogelijkheden van ICT➤ het juiste woord vragen of opzoeken➤ gebruik maken van een model of een in de klas behandelde tekst	E31
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ geschreven teksten kritisch na te lezen op vorm en inhoud en om van vroegere fouten te leren➤ zorg te besteden aan de presentatie van hun geschreven teksten➤ desgevallend de schrijfwijze van een woord op te zoeken	*E32

2.7 Module TSO2-B Geschiedenis 1 (090)

2.7.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module van de basisvorming laat cursisten toe zich belangrijke geschiedkundige concepten, begrippen, kennis eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een geschiedkundige basisvorming vereist is.

De te behandelen historische werkelijkheid, zowel uit het historisch referentiekader als uit de bestudeerde samenlevingen, wordt vrij gekozen. De benaderingswijze van het gekozen referentiekader, de bestudeerde samenlevingen en de integratie van de bestudeerde samenlevingen en het gekozen referentiekader dient evenwel te beantwoorden aan de criteria van bijlage 4.1.

De thema's die aan bod komen zijn

- het historisch referentiekader
- bestudeerde samenlevingen: prehistorie tot ± 1600
- het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen tot ca 1600
- verzameling van historisch materiaal
- bevraging van historisch materiaal
- historische redenering
- historische rapportering

2.7.2 *Instapvereisten*

Geen

2.7.3 *Studieduur*

60 Lt

2.7.4 *Basiscompetenties*

Module TSO2-B Geschiedenis 1	M AV 090
De cursist kan	
<i>Historisch referentiekader</i>	
<i>De relativiteit aantonen van het westerse periodiseringconcept door het te relateren aan andere samenlevingen</i> Concretisering: ➤ relativeren de westerse tijdrekening door ze met één of meer andere tijdrekeningen te vergelijken zoals de tijdrekening in de Islamwereld of bij de Maya indianen	E1

<p><i>Enkele overeenkomsten en verschillen aangeven tussen de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving onderling en tussen westerse en andere samenlevingen, op basis van kenmerken uit de socialiteits-dimensie</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ geven overeenkomsten en verschillen aan tussen enkele westerse samenlevingen uit de periode prehistorie tot 1800 en tussen minstens één westerse samenleving en niet-westerse samenleving. Ze doen dit op basis van de samenhang tussen enkele maatschappelijke domeinen <p>Mogelijke maatschappelijke domeinen</p> <ul style="list-style-type: none">➤ het sociaal-economische domein➤ het demografische domein➤ het politieke domein➤ het juridische domein➤ het militaire domein➤ het socio-culturele domein➤ het levensbeschouwelijke domein➤ het ecologische domein➤ het technologische domein <p>Niet-westerse samenlevingen kunnen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de Islamitische wereld➤ pre-Columbiaans Amerika➤ het Byzantijnse Rijk➤ India➤ China➤ het Mongoolse Rijk➤	E2
<p><i>Het aantal historische begrippen en probleemstellingen verruimen en ze situeren in tijd en historische ruimte</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ terugkerende historische begrippen verklaren en situeren in tijd en ruimte <p>Voorbeelden van terugkerende historische begrippen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ centralisatie van bestuur➤ lijfeigenschap➤ parlementarisme➤ ambachten➤ derde stand➤	E3
Bestudeerde samenlevingen (tot ca 1600)	

<p><i>Per ontwikkelingsfase van de westerse samenleving enkele fundamentele kenmerken uit twee verschillende maatschappelijke domeinen omschrijven en deze als vernieuwend of behoudend beoordelen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ per bestudeerde westerse samenleving enkele fundamentele kenmerken uit twee maatschappelijke domeinen omschrijven en beoordelen deze als vernieuwend of behoudend <p>Ontwikkelingsfasen kunnen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de stedelijke samenleving➤ de centralisatiepolitiek➤ het Humanisme en de Renaissance➤ <p>Vernieuwend</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de ideeën rond wetenschappelijk onderzoek en geloof (scholastiek)➤ <p>Behoudend</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de feodale samenleving tussen 800 en 1200➤	E4
<p><i>Enkele kenmerken van één niet-westerse samenleving in een bepaalde periode omschrijven</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ binnen enkele maatschappelijke domeinen fundamentele kenmerken van één niet-westerse samenleving in een bepaalde periode omschrijven	E5
<p><i>Een aantal onderlinge verbanden tussen en wisselwerkingen binnen maatschappelijke domeinen voor de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving aantonen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ per bestudeerde westerse samenleving enkele voorbeelden van samenhang aangeven tussen maatschappelijke domeinen <p>Één of meer domeinen naar keuze zoals</p> <ul style="list-style-type: none">➤ sociaal-juridisch bijvoorbeeld de standenmaatschappij➤	E6
<p><i>Aangeven wanneer onze gewesten en hun culturele ontwikkeling een regio overschrijdende betekenis hadden</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ een voorbeeld van de regio-overschrijdende betekenis van onze gewesten geven en hun culturele ontwikkeling zoals tijdens de periode van de centralisering (de Vlaamse primitieven en het gebruik van olieverf)	E7
Het historische referentiekader en de bestudeerde samenlevingen tot ca 1600	

<p><i>Het verband tussen een aantal categorieën van tijd en historische ruimte voor elk van de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving aangeven</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ enkele van de bestudeerde westerse samenlevingen in hun evolutie in de tijd vergelijken in termen van bijvoorbeeld open/ gesloten, ruraal/ stedelijk, centraal gelegen/ perifeer, continentaal/ maritiem <p>Bestudeerde samenlevingen kunnen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de stedelijke samenleving➤ het Humanisme en de Renaissance➤ ontdekkingen en kolonisatie➤ <p>Mogelijke onderwerpen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ centraal/ perifeer zoals onze streken en de handel rond 1400 onze streken en Karel V➤ continentaal/ maritiem zoals landbouweconomie en Oost-Indische compagnie➤	E8
<p><i>Enkele verklaringselementen voor éénzelfde fundamentele maatschappelijke probleemstelling voor elk van de ontwikkelingsfasen van het historisch referentiekader geven</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ enkele elementen geven ter verklaring van minstens één fundamenteel maatschappelijk probleem in zijn evolutie in de tijd <p>Maatschappelijke problemen kunnen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de verhouding rijk/arm➤ slavernij/ lijfeigenschap➤ deelname van de vrouw aan het maatschappelijk leven➤	E9
<p><i>Voorbeelden van normconformerend en normafwijkend maatschappelijk gedrag, vanuit toenmalige maatschappelijke waarden geven</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ vanuit tijdsgebonden maatschappelijke waarden voorbeelden geven van normconformerend en normafwijkend maatschappelijk gedrag <p>Mogelijke thema's zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ hygiëne, homoseksualiteit, naaktheid, de vrouw in de maatschappij, het priesterhuwelijk (niet-conformerend)➤ inquisitie (conformerend)➤	E10
<p><i>Uit de bestudeerde samenlevingen enkele elementen toelichten die in latere samenlevingen of vandaag invloed uitoefenen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ van de bestudeerde samenlevingen enkele invloeden aangeven op latere samenlevingen of op onze tijd <p>Mogelijke onderwerpen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de invloed van het Humanisme op de Renaissance en de Reformatie➤ de Salische wetgeving➤ de evolutie van domeinen naar dorpen➤ de invloed van universiteiten op Renaissance➤ de verfransing van de burgerij tijdens de Bourgondische periode➤	E11
<p><i>De cursist brengt waardering op voor de creatieve kracht waarmee samenlevingen uit het verleden de uitdagingen waarvoor ze stonden hebben aangepakt</i></p>	*E22
<p><i>De cursist heeft belangstelling voor het historisch en actueel spanningsveld individuum-gemeenschap</i></p>	*E24

Verzameling van historisch materiaal	
<p><i>Doelgericht informatie opzoeken over het verleden en het heden op basis van duidelijk afgebakende opdrachten met gevarieerd en gedifferentieerd leermateriaal</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ doelgericht informatie opzoeken over het verleden en het heden op basis van duidelijk afgebakende opdrachten met gevarieerd en gedifferentieerd leermateriaal <p>Gedifferentieerd leermateriaal kan zijn</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ leesteksten ➤ gebouwen ➤ schilderijen ➤ beeldhouwwerk ➤ tapijten ➤ documentaires ➤ musea ➤ 	E12
<p><i>Tekstuele, auditieve, visuele, audiovisuele en multimediale informatie ordenen op basis van de criteria historische bron of historiografisch materiaal, met vermelding van de referentie</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid maken tussen bronnen en historiografisch materiaal ➤ van tekstuele, auditieve, visuele en multimediale informatie de herkomst vermelden en bepalen of het gaat om bronnen of historiografisch materiaal 	E13
Bevraging van historisch materiaal	
<p><i>Aan de hand van vragen en op hun niveau geformuleerde opdrachten de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit informatiemateriaal zoals tekeningen, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, brieven, reisverslagen, memoires</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ een historische probleemstelling analyseren uit vragen en opdrachten over gevarieerd historisch materiaal zoals tekeningen, schema's, tabellen, brieven, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires, ... 	E14
<p><i>In historische informatie hoofd- van bijzaken onderscheiden in een duidelijk op zijn niveau omschreven probleem</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ uit historisch materiaal relevante informatie voor een op zijn niveau omschreven probleemstelling halen 	E15
<p><i>Uit historische informatie een standpunt halen en daaromtrent een vraag formuleren</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ uit historische informatie een standpunt halen en daaromtrent een vraag formuleren <p>Bijvoorbeeld</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ teksten van de Spaanse conquistadores: de tolerantie of intolerantie ten opzichte van de godsdienst van de inheemse bevolkingen 	E16
<p><i>De cursist hecht waarde aan de bevraging van het verleden om verklaringen te zoeken voor actuele spanningsvelden</i></p>	*E20
Historische redenering	
<p><i>Aan de hand van vragen en op zijn niveau geformuleerde opdrachten, historische documenten met elkaar vergelijken</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aan de hand van een op zijn niveau geformuleerde opdracht zoals het opsporen van verschillen en gelijkenissen, en het onderscheid tussen subjectieve en objectieve elementen, historisch materiaal met elkaar vergelijken 	E17

<i>Enkele argumenten aanvoeren om zijn eigen standpunt tegenover een historisch of actueel maatschappelijk probleem te verdedigen</i> Concretisering: ➤ aan de hand van samenhangende argumenten een persoonlijke mening over een historisch of actueel maatschappelijk probleem formuleren	E18
<i>Historische rapportering</i>	
<i>Het resultaat van een eigen deelopdracht of van een groepswerk met historische documentatie op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting, of uitbeeldend of grafisch</i> Concretisering: ➤ het resultaat van een eigen beperkt historisch onderzoek naar voren brengen	E19
<i>De cursist brengt waardering op voor het intellectueel – eerlijk omgaan met historische informatie en voor het bespreekbaar stellen van stereotiepen en vooroordelen</i>	*E21

2.8 Module TSO2-B Geschiedenis 2 (091)

2.8.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module van de basisvorming laat cursisten toe zich belangrijke geschiedkundige vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een geschiedkundige basisvorming vereist is.

De te behandelen historische werkelijkheid, zowel uit het historisch referentiekader als uit de bestudeerde samenlevingen, wordt vrij gekozen. De benaderingswijze van het gekozen referentiekader, de bestudeerde samenlevingen en de integratie van de bestudeerde samenlevingen en het gekozen referentiekader dienen evenwel te beantwoorden aan de criteria van bijlage 4.1.

De thema's die aan bod komen zijn

- historisch referentiekader
- bestudeerde samenlevingen tot ca 1800
- het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen tot ca 1800
- verzameling van historisch materiaal
- bevraging van historisch materiaal
- historische redenering
- historische rapportering

2.8.2 *Instapvereisten*

Geen

2.8.3 *Studieduur*

60 Lt

2.8.4 *Basiscompetenties*

Module TSO2-B Geschiedenis 2	M AV 091
De cursist kan	
<i>Historisch referentiekader</i>	
<i>Het aantal historische begrippen en probleemstellingen verruimen en ze situeren in tijd en historische ruimte</i> Concretisering: <ul style="list-style-type: none"> ➤ terugkerende historische begrippen verklaren en situeren in tijd en ruimte ➤ zelf vragen formuleren over de leerinhouden Voorbeelden van terugkerende historische begrippen zijn <ul style="list-style-type: none"> ➤ absolutisme ➤ burgerij ➤ parlementarisme ➤ revolutie ➤ verlichting ➤ 	E3
<i>Bestudeerde samenlevingen (tot ca 1800)</i>	

<p><i>Per ontwikkelingsfase van de westerse samenleving enkele fundamentele kenmerken uit twee verschillende maatschappelijke domeinen omschrijven en deze als vernieuwend of behoudend beoordelen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ per bestudeerde westerse samenleving enkele fundamentele kenmerken omschrijven uit verschillende maatschappelijke domeinen en deze beoordelen als vernieuwend of behoudend <p>Ontwikkelingsfasen kunnen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ het vorstelijk absolutisme➤ opkomst van het parlementarisme➤ de Verlichting➤ de Amerikaanse Revolutie➤ de Franse Revolutie➤ <p>Vernieuwend:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ veranderingen in de economie door de Industriële Revolutie➤ de veranderingen in het politieke denken door de Verlichting➤ <p>Behoudend :</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de Katholieke Kerk tijdens de Contrareformatie➤	E4
<p><i>Een aantal onderlinge verbanden tussen en wisselwerkingen binnen maatschappelijke domeinen voor de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving aantonen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ per bestudeerde westerse samenleving enkele voorbeelden van samenhang aangeven tussen maatschappelijke domeinen <p>Eén of meer domeinen naar keuze zoals</p> <ul style="list-style-type: none">➤ cultuur – religieus/ cultureel – politiek bijvoorbeeld de Barok➤ sociaal – politiek/ politiek – economisch/ bijvoorbeeld de burgerij➤ levensbeschouwelijk/ politiek bijvoorbeeld de Verlichting➤	E6
<p><i>Aangeven wanneer onze gewesten en hun culturele ontwikkeling een regio overschrijdende betekenis hadden</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ een voorbeeld geven van de regio-overschrijdende betekenis van onze gewesten en hun culturele ontwikkeling zoals tijdens de periode van de Barok de uitstraling van de schilders Rubens en Van Dijck	E7
<p>Het historische referentiekader en de bestudeerde samenlevingen tot ca 1800</p>	
<p><i>Enkele verklaringselementen geven voor éénzelfde fundamentele maatschappelijke probleemstelling voor elk van de ontwikkelingsfasen van het historisch referentiekader</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ enkele elementen geven ter verklaring van minstens één fundamenteel maatschappelijk probleem in zijn evolutie in de tijd <p>Maatschappelijke problemen kunnen zijn</p> <ul style="list-style-type: none">➤ de verhouding rijk/arm,➤ slavernij/ lijfeigenschap,➤ deelname van de vrouw aan het maatschappelijk leven➤	E9

<p><i>Geven voorbeelden van normconformerend en normafwijkend maatschappelijk gedrag, vanuit toenmalige maatschappelijke waarden</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vanuit tijdsgebonden maatschappelijke waarden voorbeelden geven van normconformerend en normafwijkend maatschappelijk gedrag <p>Mogelijke thema's zijn</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hygiëne ➤ pedo-seksualiteit ➤ homoseksualiteit ➤ naaktheid ➤ de deelname van vrouwen aan het maatschappelijke leven ➤ het celibaat ➤ 	<p>E10</p>
<p><i>Uit de bestudeerde samenlevingen enkele elementen toelichten die in latere samenlevingen of vandaag invloed uitoefenen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ van de bestudeerde samenlevingen enkele invloeden aangeven op latere samenlevingen of op onze tijd <p>Mogelijke onderwerpen zijn</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de invloed van de Code Napoleon op latere wetboeken ➤ de verspreiding van de Protestantse godsdiensten ➤ het ontstaan van liberalisme en het socialisme uit de Verlichtingsideeën ➤ 	<p>E11</p>
<p><i>De cursist is bereid waarden en normen uit het heden, verleden en andere culturen vanuit historische en actuele context te benaderen</i></p>	<p>*E23</p>
<p>Verzameling van historisch materiaal</p>	
<p><i>Doelgericht informatie opzoeken over het verleden en het heden op basis van duidelijk afgebakende opdrachten met gevarieerd en gedifferentieerd leermateriaal</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ doelgericht informatie opzoeken over het verleden en het heden op basis van duidelijk afgebakende opdrachten met gevarieerd en gedifferentieerd leermateriaal <p>Gedifferentieerd leermateriaal kan zijn</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ leesteksten ➤ gebouwen ➤ schilderijen ➤ beeldhouwwerk ➤ tapijten ➤ documentaires ➤ musea ➤ 	<p>E12</p>
<p><i>Tekstuele, auditieve, visuele, audiovisuele en multimediale informatie ordenen op basis van de criteria historische bron of historiografisch materiaal, met vermelding van de referentie</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid maken tussen bronnen en historiografisch materiaal van tekstuele, auditieve, visuele en multimediale informatie de herkomst vermelden en bepalen of het gaat om bronnen of historiografisch materiaal 	<p>E13</p>
<p>Bevraging van historisch materiaal</p>	

<p><i>Aan de hand van vragen en op zijn niveau geformuleerde opdrachten de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit informatie-materiaal zoals tekeningen, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, brieven, reis-verslagen, memoires</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ een historische probleemstelling analyseren door vragen en opdrachten op te lossen over gevarieerd historische materiaal zoals tekeningen, schema's, tabellen, brieven, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires, ...	E14
<p><i>In historische informatie hoofd- van bijzaken onderscheiden in een duidelijk op zijn niveau omschreven probleem</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ uit historisch materiaal relevante informatie voor een op zijn niveau omschreven probleemstelling halen	E15
<p><i>Uit historische informatie een standpunt halen en daaromtrent een vraag formuleren</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ uit historische informatie een standpunt halen en daaromtrent een vraag formuleren	E16
<i>Historische redenering</i>	
<p><i>Aan de hand van vragen en op zijn niveau geformuleerde opdrachten, historische documenten met elkaar vergelijken</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ aan de hand van vragen en op zijn niveau geformuleerde opdrachten historisch materiaal met elkaar vergelijken	E17
<p><i>Enkele argumenten aanvoeren om zijn eigen standpunt tegenover een historisch of actueel maatschappelijk probleem verdedigen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ aan de hand van enkele argumenten een persoonlijke mening over een historisch of actueel maatschappelijk probleem formuleren	E18
<i>Historische rapportering</i>	
<p><i>Het resultaat van een eigen deelopdracht of van een groepswork met historische documentatie op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting, of uitbeeldend of grafisch</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ het resultaat van een beperkt historisch onderzoek naar voor brengen	E19
<p><i>De cursist brengt waardering op voor de manier waarop individuen en emancipatiebewegingen strijd voer(d)en tegen machtsstructuren en gevestigde orden voor de realisatie van de rechten van de mens</i></p>	*E25

2.9 Module TSO2 Natuurwetenschappen 1 (092)

2.9.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module van de basisvorming laat cursisten toe zich belangrijke natuurwetenschappelijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een natuurwetenschappelijke basisvorming vereist is.

2.9.2 Instapvereisten

Geen

2.9.3 Studieduur

60 Lt

2.9.4 Basiscompetenties

Module TSO2 Natuurwetenschappen 1	M AV 092
De cursist kan	
Basiskennis	
Toepassingen van wetenschap in ervaringsgerichte thema's, die verbonden zijn met biologie, chemie en/of fysica, functioneel op eenvoudige en kwalitatieve wijze uitleggen Wetenschappelijke kennis en inzichten uit de biologie, chemie en/of fysica herkennen en hanteren in ervaringsgerichte thema's	
Onderzoekend leren en leren onderzoeken	
Aan de hand van vraagstellingen en opdrachten verbonden met een ervaringsgericht thema uit biologie, chemie en/of fysica	
<i>Relevante parameters of gegevens aangeven en hierover doelgericht informatie opzoeken</i>	E1
<i>Een eigen hypothese (bewering, verwachting) formuleren en aangeven waarop deze steunt</i>	E2
<i>Omstandigheden die een waargenomen effect kunnen beïnvloeden, schatten</i>	E3
<i>Resultaten van experimenten en waarnemingen afwegen tegenover de verwachte resultaten, rekening houdende met de omstandigheden die de resultaten kunnen beïnvloeden</i>	E4
<i>Experimenten of waarnemingen in klassituaties met situaties uit de leefwereld verbinden</i>	E5
<i>Doelgericht, vanuit een hypothese of verwachting, waarnemen</i>	E6
<i>Alleen of in groep waarnemings- en andere gegevens mondeling of schriftelijk verwoorden</i>	E7
<i>Alleen of in groep, een opdracht uitvoeren en er verslag over uitbrengen</i>	E8
<i>Informatie op elektronische dragers raadplegen en verwerken</i>	E9
<i>Een fysisch, chemisch of biologisch verschijnsel of proces met behulp van een model voorstellen en uitleggen</i>	E10
<i>In het kader van een experiment een meettoestel aflezen</i>	E11
<i>Samenhangen in schema's of andere ordeningsmiddelen weergeven</i>	E12
<i>Bij het zoeken naar antwoorden en het formuleren van oplossingen</i>	
<i>Zijn de cursisten gemotiveerd om een eigen mening te verwoorden</i>	*E22
<i>Houden ze rekening met de mening van anderen</i>	*E23
<i>Zijn ze bereid om resultaten van zelfstandige opdrachten objectief voor te stellen</i>	*E24
<i>Zijn ze bereid om samen te werken</i>	*E25
<i>Onderscheiden ze feiten van meningen of vermoedens</i>	*E26
<i>Beoordelen ze eigen werk en werk van anderen kritisch en objectief</i>	*E27
<i>Trekken ze conclusies die ze kunnen verantwoorden</i>	*E28

<i>Hebben ze aandacht voor het correcte en nauwkeurige gebruik van wetenschappelijke terminologie, symbolen, eenheden en data</i>	*E29
<i>Zijn ze ingesteld op het veilig en milieubewust uitvoeren van een experiment</i>	*E30
<i>Houden ze zich aan de instructies en voorschriften bij het uitvoeren van opdrachten</i>	*E31
<i>Hebben ze aandacht voor de eigen gezondheid en die van anderen</i>	*E32
Wetenschap en samenleving	
In het kader van een behandeld thema	
<i>Voorbeelden geven van mijlpalen in de historische en conceptuele ontwikkeling van de natuurwetenschappen en ze in een tijds kader plaatsen</i>	E13
<i>De wisselwerking tussen de natuurwetenschappen, de technologische ontwikkeling en de leefomstandigheden van de mens met een voorbeeld illustreren</i>	E14
<i>Een voorbeeld geven van positieve en nadelige (neven)effecten van natuurwetenschappelijke toepassingen</i>	E15
<i>Met een voorbeeld sociale en ecologische gevolgen van natuurwetenschappelijke toepassingen illustreren</i>	E16

2.10 Module TSO2 Natuurwetenschappen 2 (093)

2.10.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module van de basisvorming laat cursisten toe zich belangrijke natuurwetenschappelijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een natuurwetenschappelijke basisvorming vereist is.

2.10.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Natuurwetenschappen 1"

2.10.3 Studieduur

60 Lt

2.10.4 Basiscompetenties

Module TSO2 Natuurwetenschappen 2	M AV 093
De cursist kan	
Basiskennis	
Toepassingen van wetenschap in ervaringsgerichte thema's, die verbonden zijn met biologie, chemie en/of fysica, functioneel op eenvoudige en kwalitatieve wijze uitleggen Wetenschappelijke kennis en inzichten uit de biologie, chemie en/of fysica herkennen en hanteren in ervaringsgerichte thema's	
Onderzoekend leren en leren onderzoeken	
Aan de hand van vraagstellingen en opdrachten verbonden met een ervaringsgericht thema uit biologie, chemie en/of fysica	
<i>Relevante parameters of gegevens aangeven en hierover doelgericht informatie opzoeken</i>	E1
<i>Een eigen hypothese (bewering, verwachting) formuleren en aangeven waarop deze steunt</i>	E2
<i>Omstandigheden die een waargenomen effect kunnen beïnvloeden, schatten</i>	E3
<i>Resultaten van experimenten en waarnemingen afwegen tegenover de verwachte resultaten, rekening houdende met de omstandigheden die de resultaten kunnen beïnvloeden</i>	E4
<i>Experimenten of waarnemingen in klassituaties met situaties uit de leefwereld verbinden</i>	E5
<i>Doelgericht, vanuit een hypothese of verwachting, waarnemen</i>	E6
<i>Alleen of in groep waarnemings- en andere gegevens mondeling of schriftelijk verwoorden</i>	E7
<i>Alleen of in groep, een opdracht uitvoeren en er verslag over uitbrengen</i>	E8
<i>Informatie op elektronische dragers raadplegen en verwerken</i>	E9
<i>Een fysisch, chemisch of biologisch verschijnsel of proces met behulp van een model voorstellen en uitleggen</i>	E10
<i>In het kader van een experiment een meettoestel aflezen</i>	E11
<i>Samenhangen in schema's of andere ordeningsmiddelen weergeven</i>	E12
Bij het zoeken naar antwoorden en het formuleren van oplossingen	
<i>Zijn de cursisten gemotiveerd om een eigen mening te verwoorden</i>	E22
<i>Houden ze rekening met de mening van anderen</i>	E23
<i>Zijn ze bereid om resultaten van zelfstandige opdrachten objectief voor te stellen</i>	E24
<i>Zijn ze bereid om samen te werken</i>	E25
<i>Onderscheiden ze feiten van meningen of vermoedens</i>	E26
<i>Beoordelen ze eigen werk en werk van anderen kritisch en objectief</i>	E27
<i>Trekken ze conclusies die ze kunnen verantwoorden</i>	E28

<i>Hebben ze aandacht voor het correcte en nauwkeurige gebruik van wetenschappelijke terminologie, symbolen, eenheden en data</i>	E29
<i>Zijn ze ingesteld op het veilig en milieubewust uitvoeren van een experiment</i>	E30
<i>Houden ze zich aan de instructies en voorschriften bij het uitvoeren van opdrachten</i>	E31
<i>Hebben ze aandacht voor de eigen gezondheid en die van anderen</i>	E32
Wetenschap en samenleving	
In het kader van een behandeld thema	
<i>Voorbeelden geven van mijlpalen in de historische en conceptuele ontwikkeling van de natuurwetenschappen en ze in een tijds kader plaatsen</i>	E13
<i>De wisselwerking tussen de natuurwetenschappen, de technologische ontwikkeling en de leefomstandigheden van de mens met een voorbeeld illustreren</i>	E14
<i>Een voorbeeld geven van positieve en nadelige (neven)effecten van natuurwetenschappelijke toepassingen</i>	E15
<i>Met een voorbeeld sociale en ecologische gevolgen van natuurwetenschappelijke toepassingen illustreren</i>	E16
<i>Met een voorbeeld illustreren dat economische en ecologische belangen de ontwikkeling van de natuurwetenschappen kunnen richten, bevorderen of vertragen</i>	E17
<i>Met een voorbeeld verduidelijken dat natuurwetenschappen behoren tot cultuur, nl. Verworven opvattingen die door meerdere personen worden gedeeld en die aan anderen overdraagbaar zijn</i>	E18
<i>Met een voorbeeld de ethische dimensie van natuurwetenschappen illustreren en een eigen standpunt daaromtrent argumenteren</i>	E19
<i>Het belang van biologie of chemie of fysica in het beroepsleven illustreren</i>	E20
<i>Natuurwetenschappelijke kennis veilig en milieubewust toepassen bij dagelijkse activiteiten en observaties</i>	E21

2.11 Module TSO2-B Nederlands 1 (094)

2.11.1 Situering van de module in de opleiding

In deze module leert de cursist zich belangrijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden i.v.m. Nederlands eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een basisvorming Nederlands vereist is.

In elke module (1-4) komen dezelfde thema's voor, nl. taalvaardigheid, literatuur en taalbeschouwing.

Taalvaardigheid neemt een centrale plaats in. Het einddoel van taalvaardigheidsonderwijs is de cursist in de situaties waarin hij terecht kan komen, vlot en effectief te leren communiceren, zowel receptief (luisterend/lezen) als productief (spreken/gesprekken voeren/schrijven).

De moeilijkheidsgraad van de eindtermen Nederlands (basisvorming 2de graad TSO-TKO) wordt niet bepaald door één criterium, maar door het samenspel van een aantal parameters:

- *tekstsoorten/ tekstenmerken*
- *verwerkingsniveau*: kopiërend, beschrijvend, structurerend, beoordelend
- *publiek*: teksten van eenzelfde soort zijn voor de cursist in de regel moeilijker naarmate het publiek waarvoor zij bedoeld zijn, verder van hem af staat; de mate van bekendheid (en van gemeenschappelijkheid van referentiekaders die ermee samenhangt) bepaalt de afstand; dat geeft met een stijgende moeilijkheidsgraad de volgende ordening:
 - teksten voor de cursist zelf
 - teksten voor bekenden, van wie het referentiekader van ervaring en kennis grotendeels overeenstemt
 - teksten voor onbekenden, die nog heel wat gemeenschappelijke 'kenmerken' hebben
 - teksten voor een willekeurig onbekend publiek

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van vaardigheden via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en andermans taalgebruik. Daarnaast dient taalbeschouwing ook een intellectueel-cognitief doel om de wereld, de taal, het taalgebruik en het taalsysteem van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. Taalverschijnselen kunnen worden bestudeerd op verschillende verwerkingsniveaus: herkennen, benoemen, bespreken, beschrijven.

Literatuur krijgt in de eindtermen van de tweede en de derde graad een belangrijke plaats, omwille van de aparte tekstsoort en haar vormende en culturele waarde. Het streefdoel is via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering literaire competentie te bereiken.

In deze module komen aan bod

- voor taalvaardigheid
 - eenvoudige niet-fictionele teksten
 - structurerend niveau
- voor literatuur: eindtermen worden toegepast op eenvoudige fictionele en niet-fictionele teksten en stromingen
- voor taalbeschouwing: taalverschijnselen herkennen

2.11.2 Instapvereisten

Geen

2.11.3 Studieduur

60 Lt

2.11.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Nederlands 1

M AV 094

Luisteren	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen luisteren naar uiteenzettingen, probleemstellingen door een bekende volwassene m.b.t. een leerstofonderdeel bestemd voor bekende leeftijdgenoten</i>	E1
De eindtermen 5, 6, 7 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 1	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de luistertaken</i>	E5
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun luisterdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ bijkomende informatie vragen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) identificeren ➤ gericht informatie selecteren en ordenen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de functie van bijgeleverde visuele informatie vaststellen ➤ het taalgebruik van de spreker inschatten ➤ aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker 	
<i>De cursisten kunnen een luisterstrategie kiezen naar gelang van luisterdoel(en) en tekstsoorten en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E6
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i>	*E7
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te luisteren ➤ een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen ➤ een ander te laten uitspreken ➤ te reflecteren op hun eigen luisterhouding ➤ het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten 	

Lezen	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen tekstsoorten lezen bestemd voor onbekende leeftijdgenoten</i>	E15
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals tijdschriftartikelen, recensies, gebruiksaanwijzingen, instructie- en studieteksten 	
De eindtermen 19-22 hebben betrekking op de teksten van eindterm 15	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de leestaken</i>	E19
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun leesdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) aanduiden ➤ de structuur van een tekst in grote lijnen aanduiden ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen 	
<i>De cursisten kunnen een leesstrategie kiezen naar gelang van leesdoel en tekstsoorten ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E20
<i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i>	E21
<ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de voorkennis van taal en wereld ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	

<p><i>De cursisten zijn bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te lezen ➤ lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp ➤ de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen ➤ hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren 	*E22
---	------

Spreken	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen aan onbekende leeftijdgenoten instructies geven voor een spel en het hanteren van apparatuur</i>	E8
<i>De cursisten kunnen aan een bekende volwassene vragen stellen en antwoorden formuleren m.b.t. leerstofonderdelen in schoolvakken</i>	E9
De eindtermen 13 en 14 hebben betrekking op de teksten van eindterm 8 en 9	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun spreek-en gespreksdoel(en) bepalen ➤ hun publiek beschrijven ➤ hun voorkennis inzetten ➤ naar gelang van hun spreek-, gespreksdoel(en) en publiek <ul style="list-style-type: none"> ○ gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden ○ bijkomende info vragen ○ hun taalgebruik aanpassen ○ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden ○ visuele informatie gebruiken ○ non-verbaal gedrag observeren en verwoorden. ➤ gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten ➤ argumenten herkennen en aanbrengen ➤ adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s) 	E13
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i>	*E14
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te spreken ➤ algemeen nederlands te spreken ➤ een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag 	

Schrijven	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen tekstsoorten schrijven bestemd voor onbekende leeftijdgenoten</i>	E23
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals instructies, affiches, uitnodigingen 	
De eindtermen 27-29 hebben betrekking op de teksten van eindterm 23	

<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de schrijftaken</i> <ul style="list-style-type: none">➤ hun schrijfdoel(en) bepalen➤ het publiek beschrijven➤ hun voorkennis inzetten➤ gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken➤ een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties➤ eigen tekst reviseren➤ inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen➤ gebruik maken van informatie- en communicatietechnologie	E27
<i>De cursisten kunnen een schrijfstrategie kiezen naar gelang van schrijfdoel en tekstsoorten en ze toepassen</i>	E28
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste situaties bereid om</i> <ul style="list-style-type: none">➤ te schrijven➤ schriftelijk informatie te verstrekken➤ te reflecteren op hun eigen schrijfproces en op inhoud en vorm van hun schrijfproduct➤ taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen	*E29

Literatuur	
<i>De cursisten kunnen vanuit een tekstervarende manier van lezen verschillen aanwijzen in de benadering van de werkelijkheid in</i> <ul style="list-style-type: none">➤ fictie en non-fictie➤ verhaal, gedicht, toneeltekst➤ twee stromingen	E30
<i>De eindtermen 32-34 hebben betrekking op de teksten van eindterm 30</i>	
<i>De cursisten kunnen informatie over literatuur verzamelen en gebruiken. Zij maken hierbij kennis met het aanbod van informatiekanalen zoals: bibliotheek, krant, tijdschrift, radio- en tv-programma's, multimedia</i>	E32
<i>De cursisten kunnen bij deze activiteiten gebruik maken van de gepaste leesstrategieën (cf. eindterm 20)</i>	E33
<i>De cursisten zijn bereid om</i> <ul style="list-style-type: none">➤ literaire teksten te lezen➤ over hun eigen literaire leeservaring te spreken en te schrijven	E34*

Taalbeschouwing	
------------------------	--

<p><i>De cursisten kunnen volgende verschijnselen in het taalgebruik herkennen</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ verbanden tussen informatie-delen (tekstopbouw)<ul style="list-style-type: none">○ alinea en zin /uiting○ inleiding-midden-slot○ middel-doel○ oorzaak-gevolg○ opsomming en classificatie➤ betekenis van informatie (tekstopbouw)<ul style="list-style-type: none">○ feiten en meningen○ voor- en nadelen○ pro's en con-tra's○ overeenkomsten en verschillen➤ interactionele aspecten van de communicatie<ul style="list-style-type: none">○ taalregister○ taalvariatie: conventie en afwijking○ gevoelswaarde○ figuurlijk taalgebruik➤ woordleer<ul style="list-style-type: none">○ afleiding○ samenstelling➤ zinsleer<ul style="list-style-type: none">○ directe en indirecte rede○ actieve en passieve zinnen○ enkelvoudige en samengestelde zinnen	E35
<p>De eindtermen 36-38 hebben betrekking op de inhouden van eindterm 35</p>	
<p><i>De cursisten kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis te geven. Het gaat om het gebruiken van</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ de context➤ de voorkennis van taal en wereld➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen)➤ het woordenboek	E36
<p><i>De cursisten kunnen hun eigen taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen</i></p>	E37
<p><i>De cursisten zijn bereid om over hun eigen taalgebruik en het taalsysteem na te denken</i></p>	*E38

2.12 Module TSO2-B Nederlands 2 (095)

2.12.1 Situering van de module in de opleiding

In deze module leert de cursist zich belangrijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden i.v.m. Nederlands eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een basisvorming Nederlands vereist is.

In elke module (1-4) komen dezelfde thema's voor, nl. taalvaardigheid, literatuur en taalbeschouwing.

Taalvaardigheid neemt een centrale plaats in. Het einddoel van taalvaardigheidsonderwijs is de cursist in de situaties waarin hij terecht kan komen, vlot en effectief te leren communiceren, zowel receptief (luisterend/lezen) als productief (spreken/gesprekken voeren/schrijven).

De moeilijkheidsgraad van de eindtermen Nederlands (basisvorming 2de graad TSO-TKO) wordt niet bepaald door één criterium, maar door het samenspel van een aantal parameters:

- *tekstsoorten/ tekstenmerken*
- *verwerkingsniveau*: kopiërend, beschrijvend, structurerend, beoordelend
- *publiek*: teksten van eenzelfde soort zijn voor de cursist in de regel moeilijker naarmate het publiek waarvoor zij bedoeld zijn, verder van hem af staat; de mate van bekendheid (en van gemeenschappelijkheid van referentiekaders die ermee samenhangt) bepaalt de afstand; dat geeft met een stijgende moeilijkheidsgraad de volgende ordening:
 - teksten voor de cursist zelf
 - teksten voor bekenden, van wie het referentiekader van ervaring en kennis grotendeels overeenstemt
 - teksten voor onbekenden, die nog heel wat gemeenschappelijke 'kenmerken' hebben
 - teksten voor een willekeurig onbekend publiek

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van vaardigheden via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en andermans taalgebruik. Daarnaast dient taalbeschouwing ook een intellectueel-cognitief doel om de wereld, de taal, het taalgebruik en het taalsysteem van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. Taalverschijnselen kunnen worden bestudeerd op verschillende verwerkingsniveaus: herkennen, benoemen, bespreken, beschrijven.

Literatuur krijgt in de eindtermen van de tweede en de derde graad een belangrijke plaats, omwille van de aparte tekstsoort en haar vormende en culturele waarde. Het streefdoel is via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering literaire competentie te bereiken.

In deze module komen aan bod

- voor taalvaardigheid
 - iets moeilijker te interpreteren/te produceren informatieve teksten, zoals verslagen, samenvattingen, schema's, presentaties
 - structurerend niveau
- voor literatuur: eindtermen worden toegepast op column, kortverhaal, (jeugd)roman, jeugdpoëzie
- voor taalbeschouwing: taalverschijnselen benoemen

2.12.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Nederlands 1"

2.12.3 Studieduur

60 Lt

2.12.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Nederlands 2

M AV 095

Luisteren	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen luisteren naar tekstsoorten bestemd voor bekende volwassenen</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals verslagen van feiten en evenementen, presentaties van informatie die m.b.t. een bepaalde opdracht werd verzameld, presentaties van persoonlijke ervaringen en interesses 	E2
De eindtermen 5, 6, 7 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 2	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de luistertaken</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun luisterdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ bijkomende informatie vragen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) identificeren ➤ gericht informatie selecteren en ordenen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de functie van bijgeleverde visuele informatie vaststellen ➤ het taalgebruik van de spreker inschatten ➤ aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker 	E5
<i>De cursisten kunnen een luisterstrategie kiezen naar gelang van luisterdoel(en) en tekstsoorten en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E6
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te luisteren ➤ een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen ➤ een ander te laten uitspreken ➤ te reflecteren op hun eigen luisterhouding ➤ het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten 	*E7

Lezen	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen tekstsoorten lezen bestemd voor een onbekend publiek</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals schema's en tabellen, onderschriften bij informerende en diverterende programma's, verslagen, hypertexten 	E16
De eindtermen 19-22 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 16	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de leestaken</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun leesdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) aanduiden ➤ de structuur van een tekst in grote lijnen aanduiden ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen 	E19
<i>De cursisten kunnen een leesstrategie kiezen naar gelang van leesdoel en tekstsoorten ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E20
<i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de voorkennis van taal en wereld ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	E21

<p><i>De cursisten zijn bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te lezen ➤ lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp ➤ de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen ➤ hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren 	*E22
---	------

Spreken	
Op structurerend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen ten aanzien van een bekende volwassene</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de informatie presenteren die ze in het kader van een bepaalde opdracht hebben verzameld ➤ gevoelens uitdrukken, persoonlijke ervaringen en interesses presenteren 	E9
<p><i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek routes, situaties, personen beschrijven</i></p>	E10
De eindtermen 13 en 14 hebben betrekking op de teksten van eindtermen 9 en 10.	
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun spreek-en gespreksdoel(en) bepalen ➤ hun publiek beschrijven ➤ hun voorkennis inzetten ➤ naar gelang van hun spreek-, gespreksdoel(en) en publiek <ul style="list-style-type: none"> ○ gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden ○ bijkomende info vragen ○ hun taalgebruik aanpassen ○ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden ○ visuele informatie gebruiken ○ non-verbaal gedrag observeren en verwoorden ➤ gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten ➤ argumenten herkennen en aanbrengen ➤ adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s) 	E13
<p><i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te spreken ➤ Algemeen Nederlands te spreken ➤ een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag 	*E14

Schrijven	
Op structurerend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen tekstsoorten schrijven bestemd voor een bekende volwassene</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals agenda en planning, verslagen, notities tijdens een les, samenvattingen en schema's van studieteksten 	E24
De eindtermen 27-29 hebben betrekking op de teksten van eindterm 24	

<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de schrijftaken</i> <ul style="list-style-type: none">➤ hun schrijfdoel(en) bepalen➤ het publiek beschrijven➤ hun voorkennis inzetten➤ gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken➤ een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties➤ eigen tekst reviseren➤ inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen➤ gebruik maken van informatie- en communicatietechnologie	E27
<i>De cursisten kunnen een schrijfstrategie kiezen naar gelang van schrijfdoel en tekstsoorten en ze toepassen</i>	E28
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste situaties bereid om</i> <ul style="list-style-type: none">➤ te schrijven➤ schriftelijk informatie te verstrekken➤ te reflecteren op hun eigen schrijfproces en op inhoud en vorm van hun schrijfproduct➤ taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen	*E29

Literatuur	
<i>De cursisten kunnen vanuit een tekstervarende manier van lezen enkele literaire vormen herkennen</i> <ul style="list-style-type: none">➤ column, verhaal, (jeugd)roman, jeugdpoëzie	E30
De eindtermen 32-34 hebben betrekking op de teksten van eindterm 30	
<i>De cursisten kunnen informatie over literatuur verzamelen en gebruiken. Zij maken hierbij kennis met het aanbod van informatiekanalen zoals: bibliotheek, krant, tijdschrift, radio- en tv-programma's, multimedia</i>	E32
<i>De cursisten kunnen bij deze activiteiten gebruik maken van de gepaste leesstrategieën (cf. eindterm 20)</i>	E33
<i>De cursisten zijn bereid om</i> <ul style="list-style-type: none">➤ literaire teksten te lezen➤ over hun eigen literaire leeservaring te spreken en te schrijven	*E34

Taalbeschouwing	
------------------------	--

<p><i>De cursisten kunnen volgende verschijnselen in het taalgebruik benoemen</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ verbanden tussen informatiedelen (tekstopbouw)<ul style="list-style-type: none">○ alinea en zin / uiting○ inleiding-midden-slot○ middel-doel○ oorzaak-gevolg○ opsomming en classificatie➤ betekenis van informatie (tekstopbouw)<ul style="list-style-type: none">○ feiten en meningen○ voor- en nadelen○ pro's en contra's○ overeenkomsten en verschillen➤ interactionele aspecten van de communicatie<ul style="list-style-type: none">○ taalregister○ taalvariatie: conventie en afwijking○ gevoelswaarde○ figuurlijk taalgebruik➤ woordleer<ul style="list-style-type: none">○ afleiding○ samenstelling➤ zinsleer<ul style="list-style-type: none">○ directe en indirecte rede○ actieve en passieve zinnen○ enkelvoudige en samengestelde zinnen	E35
<p>De eindtermen 36-38 hebben betrekking op de inhouden van eindterm 35</p>	
<p><i>De cursisten kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis te geven. Het gaat om het gebruiken van</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ de context➤ de voorkennis van taal en wereld➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen)➤ het woordenboek	E36
<p><i>De cursisten kunnen hun eigen taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen</i></p>	E37
<p><i>De cursisten zijn bereid om over hun eigen taalgebruik en het taalsysteem na te denken</i></p>	*E38

2.13 Module TSO2-B Nederlands 3 (096)

2.13.1 Situering van de module in de opleiding

In deze module leert de cursist zich belangrijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden i.v.m. Nederlands eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een basisvorming Nederlands vereist is.

In elke module (1-4) komen dezelfde thema's voor, nl. taalvaardigheid, literatuur en taalbeschouwing.

Taalvaardigheid neemt een centrale plaats in. Het einddoel van taalvaardigheidsonderwijs is de cursist in de situaties waarin hij terecht kan komen, vlot en effectief te leren communiceren, zowel receptief (luisterend/lezen) als productief (spreken/gesprekken voeren/schrijven).

De moeilijkheidsgraad van de eindtermen Nederlands (basisvorming 2de graad TSO-TKO) wordt niet bepaald door één criterium, maar door het samenspel van een aantal parameters:

- *tekstsoorten/ tekstenmerken*
- *verwerkingsniveau*: kopiërend, beschrijvend, structurerend, beoordelend
- *publiek*: teksten van eenzelfde soort zijn voor de cursist in de regel moeilijker naarmate het publiek waarvoor zij bedoeld zijn, verder van hem af staat; de mate van bekendheid (en van gemeenschappelijkheid van referentiekaders die ermee samenhangt) bepaalt de afstand; dat geeft met een stijgende moeilijkheidsgraad de volgende ordening:
 - teksten voor de cursist zelf
 - teksten voor bekenden, van wie het referentiekader van ervaring en kennis grotendeels overeenstemt
 - teksten voor onbekenden, die nog heel wat gemeenschappelijke 'kenmerken' hebben
 - teksten voor een willekeurig onbekend publiek

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van vaardigheden via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en andermans taalgebruik. Daarnaast dient taalbeschouwing ook een intellectueel-cognitief doel om de wereld, de taal, het taalgebruik en het taalsysteem van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. Taalverschijnselen kunnen worden bestudeerd op verschillende verwerkingsniveaus: herkennen, benoemen, bespreken, beschrijven.

Literatuur krijgt in de eindtermen van de tweede en de derde graad een belangrijke plaats, omwille van de aparte tekstsoort en haar vormende en culturele waarde. Het streefdoel is via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering literaire competentie te bereiken.

In deze module komen aan bod

- voor taalvaardigheid
 - informatieve teksten zoals verslagen en informatiebrengende tv-programma's, prescriptieve zoals instructies en persuasieve teksten zoals sollicitatiebrieven, reclameteksten en een aantal fictionele teksten
 - voor een onbekend publiek
 - structurerend of beoordelend niveau
- voor literatuur: eindtermen worden toegepast op strip, jeugdtheater, tv-drama, soap
- voor taalbeschouwing: taalverschijnselen bespreken

2.13.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Nederlands 2"

2.13.3 Studieduur

60 Lt

2.13.4 Basiscompetenties

Module TSO-B Nederlands 3	M AV 096
Luisteren	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen luisteren naar tekstsoorten bestemd voor een onbekend publiek</i> ➤ zoals instructies, informatieve programma's, interviews, praatprogramma's, journaals, aangeboden via diverse media en multimediale informatiedragers	E3
De eindtermen 5, 6, 7 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 3	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de luistertaken</i> ➤ hun luisterdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ bijkomende informatie vragen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) identificeren ➤ gericht informatie selecteren en ordenen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de functie van bijgeleverde visuele informatie vaststellen ➤ het taalgebruik van de spreker inschatten ➤ aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker	E5
<i>De cursisten kunnen een luisterstrategie kiezen naar gelang van luisterdoel(en) en tekstsoorten en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E6
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i> ➤ te luisteren ➤ een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen ➤ een ander te laten uitspreken ➤ te reflecteren op hun eigen luisterhouding ➤ het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten	*E7

Lezen	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen tekstsoorten lezen bestemd voor onbekende leeftijdgenoten</i> ➤ zoals notities, informatieve teksten, inclusief informatie-bronnen, zakelijke brieven, reclameteksten en advertenties, fictionele teksten (cf. literatuur)	E17
De eindtermen 19-22 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 17	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de leestaken</i> ➤ hun leesdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) aanduiden ➤ de structuur van een tekst in grote lijnen aanduiden ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen	E19
<i>De cursisten kunnen een leesstrategie kiezen naar gelang van leesdoel en tekstsoorten ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E20
<i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i> ➤ de context ➤ de voorkennis van taal en wereld ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek	E21

<p><i>De cursisten zijn bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te lezen ➤ lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp ➤ de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen ➤ hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren 	*E22
---	------

Spreken	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek gebeurtenissen verslaan</i>	E10
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen voor bekende leeftijdgenoten hun standpunten/meningen of hun oplossingswijzen voor problemen in een gedachtewisseling uiteenzetten en motiveren</i>	E11
De eindtermen 13 en 14 hebben betrekking op de teksten van eindtermen 10 en 11	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun spreek-en gespreksdoel(en) bepalen ➤ hun publiek beschrijven ➤ hun voorkennis inzetten ➤ naar gelang van hun spreek-, gespreksdoel(en) en publiek <ul style="list-style-type: none"> ○ gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden ○ bijkomende info vragen ○ hun taalgebruik aanpassen ○ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden ○ visuele informatie gebruiken ○ non-verbaal gedrag observeren en verwoorden ➤ gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten ➤ argumenten herkennen en aanbrengen ➤ adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s) 	E13
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i>	*E14
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te spreken ➤ algemeen nederlands te spreken ➤ een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag 	

Schrijven	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen tekstsoorten schrijven bestemd voor een onbekend publiek</i>	E25
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals sollicitatiebrieven voor vakantiejobs, vragen om inlichtingen, relevante formulieren, zakelijke brieven 	
De eindtermen 27-29 hebben betrekking op de teksten van eindterm 25	

<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de schrijftaken</i>	E27
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun schrijfdoel(en) bepalen ➤ het publiek beschrijven ➤ hun voorkennis inzetten ➤ gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken ➤ een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties ➤ eigen tekst reviseren ➤ inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen ➤ gebruik maken van informatie- en communicatietechnologie 	
<i>De cursisten kunnen een schrijfstrategie kiezen naar gelang van schrijfdoel en tekstsoorten en ze toepassen</i>	E28
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste situaties bereid om</i>	*E29
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te schrijven ➤ schriftelijk informatie te verstrekken ➤ te reflecteren op hun eigen schrijfproces en op inhoud en vorm van hun schrijfproduct ➤ taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen 	

Literatuur	
<i>De cursisten kunnen vanuit een tekstervarende manier van lezen enkele literaire vormen herkennen</i>	E30
<ul style="list-style-type: none"> ➤ strip, jeugd-theater, tv-drama, soap 	
De eindtermen 32-34 hebben betrekking op de teksten van eindterm 30	
<i>De cursisten kunnen informatie over literatuur verzamelen en gebruiken. Zij maken hierbij kennis met het aanbod van informatiekanalen zoals: bibliotheek, krant, tijdschrift, radio- en tv-programma's, multimedia</i>	E32
<i>De cursisten kunnen bij deze activiteiten gebruik maken van de gepaste leesstrategieën (cf. eindterm 20)</i>	E33
<i>De cursisten zijn bereid om</i>	*E34
<ul style="list-style-type: none"> ➤ literaire teksten te lezen ➤ over hun eigen literaire leeservaring te spreken en te schrijven 	

Taalbeschouwing	
<i>De cursisten kunnen het voorkomen van volgende verschijnselen in het taalgebruik bespreken</i>	E35
<ul style="list-style-type: none"> ➤ verbanden tussen informatiedelen (tekstopbouw) <ul style="list-style-type: none"> ○ alinea en zin / uiting ○ inleiding-midden-slot ○ middel-doel ○ oorzaak-gevolg ○ opsomming en classificatie ➤ betekenis van informatie (tekstopbouw) <ul style="list-style-type: none"> ○ feiten en meningen ○ voor- en nadelen ○ pro's en contra's ○ overeenkomsten en verschillen ➤ interactionele aspecten van de communicatie <ul style="list-style-type: none"> ○ taalregister ○ taalvariatie: conventie en afwijking ○ gevoelswaarde ○ figuurlijk taalgebruik 	
De eindtermen 36-38 hebben betrekking op de inhouden van eindterm 35	

<i>De cursisten kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis te geven. Het gaat om het gebruiken van</i> <ul style="list-style-type: none">➤ de context➤ de voorkennis van taal en wereld➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen)➤ het woordenboek	E36
<i>De cursisten kunnen hun eigen taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen</i>	E37
<i>De cursisten zijn bereid om over hun eigen taalgebruik en het taalsysteem na te denken</i>	*E38

2.14 Module TSO2-B Nederlands 4 (097)

2.14.1 Situering van de module in de opleiding

In deze module leert de cursist zich belangrijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden i.v.m. Nederlands eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een basisvorming Nederlands vereist is.

In elke module (1-4) komen dezelfde thema's voor, nl. taalvaardigheid, literatuur en taalbeschouwing.

Taalvaardigheid neemt een centrale plaats in. Het einddoel van taalvaardigheidsonderwijs is de cursist in de situaties waarin hij terecht kan komen, vlot en effectief te leren communiceren, zowel receptief (luisterend/lezen) als productief (spreken/gesprekken voeren/schrijven).

De moeilijkheidsgraad van de eindtermen Nederlands (basisvorming 2de graad TSO-TKO) wordt niet bepaald door één criterium, maar door het samenspel van een aantal parameters:

- *tekstsoorten/ tekstenmerken*
- *verwerkingsniveau*: kopiërend, beschrijvend, structurerend, beoordelend
- *publiek*: teksten van eenzelfde soort zijn voor de cursist in de regel moeilijker naarmate het publiek waarvoor zij bedoeld zijn, verder van hem af staat; de mate van bekendheid (en van gemeenschappelijkheid van referentiekaders die ermee samenhangt) bepaalt de afstand; dat geeft met een stijgende moeilijkheidsgraad de volgende ordening:
 - teksten voor de cursist zelf
 - teksten voor bekenden, van wie het referentiekader van ervaring en kennis grotendeels overeenstemt
 - teksten voor onbekenden, die nog heel wat gemeenschappelijke 'kenmerken' hebben
 - teksten voor een willekeurig onbekend publiek

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van vaardigheden via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en andermans taalgebruik. Daarnaast dient taalbeschouwing ook een intellectueel-cognitief doel om de wereld, de taal, het taalgebruik en het taalsysteem van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. Taalverschijnselen kunnen worden bestudeerd op verschillende verwerkingsniveaus: herkennen, benoemen, bespreken, beschrijven.

Literatuur krijgt in de eindtermen van de tweede en de derde graad een belangrijke plaats, omwille van de aparte tekstsoort en haar vormende en culturele waarde. Het streefdoel is via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering literaire competentie te bereiken.

In deze module komen aan bod

- voor taalvaardigheid
 - verschillende soorten complexe informatieve en vooral persuasieve teksten, zoals informatiebronnen, discussies, klachten, recensies
 - voor een onbekend publiek
 - beoordelend niveau
- voor literatuur: literaire stromingen en reflectie op eigen leeservaringen
- voor taalbeschouwing: taalverschijnselen bespreken

2.14.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Nederlands 3

2.14.3 Studieduur

60 Lt

2.14.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Nederlands 4	M AV 097
Luisteren	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen luisteren naar tekstsoorten bestemd voor onbekende leeftijdgenoten</i> ➤ zoals activerende boodschappen standpunten, meningen in probleemoplossende discussies	E4
De eindtermen 5, 6, 7 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 4	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de luistertaken</i> ➤ hun luisterdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ bijkomende informatie vragen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) identificeren ➤ gericht informatie selecteren en ordenen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de functie van bijgeleverde visuele informatie vaststellen ➤ het taalgebruik van de spreker inschatten ➤ aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker	E5
<i>De cursisten kunnen een luisterstrategie kiezen naar gelang van luisterdoel(en) en tekstsoorten en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E6
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i> ➤ te luisteren ➤ een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen ➤ een ander te laten uitspreken ➤ te reflecteren op hun eigen luisterhouding ➤ het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten	*E7

Lezen	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen tekstsoorten lezen bestemd voor een onbekend publiek:</i> Informatieve teksten en informatiebronnen, zowel in gedrukte als elektronische vorm: ➤ van praktische aard (zoals spoorboekje, vakantieregeling) ➤ van encyclopedische aard (zoals woordenboek, catalogus)	E18
De eindtermen 19-22 hebben betrekking op eindterm 18	
<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de leestaken</i> ➤ hun leesdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen ➤ onderwerp en hoofdgedachte(n) aanduiden ➤ de structuur van een tekst in grote lijnen aanduiden ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen	E19
<i>De cursisten kunnen een leesstrategie kiezen naar gelang van leesdoel en tekstsoorten ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E20

<p><i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de voorkennis van taal en wereld ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	E21
<p><i>De cursisten zijn bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te lezen ➤ lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp ➤ de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen ➤ hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren 	*E22

Spreken	
Op beoordelend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen aan een onbekend publiek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ inlichtingen vragen, aanvragen doen, klachten/bezwaren formuleren in het kader van het schools functioneren en van de vrije tijd (rechtstreeks of telefonisch) ➤ activerende boodschappen formuleren 	E12
De eindtermen 13 en 14 hebben betrekking op de teksten van eindterm 12	
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun spreek-en gespreksdoel(en) bepalen ➤ hun publiek beschrijven ➤ hun voorkennis inzetten ➤ naar gelang van hun spreek-, gespreksdoel(en) en publiek <ul style="list-style-type: none"> ○ gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden ○ bijkomende info vragen ○ hun taalgebruik aanpassen ○ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden ○ visuele informatie gebruiken ○ non-verbaal gedrag observeren en verwoorden ➤ gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten ➤ argumenten herkennen en aanbrengen ➤ adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s) 	E13
<p><i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te spreken ➤ Algemeen Nederlands te spreken ➤ een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag 	*E14

Schrijven	
Op beoordelend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen tekstsoorten schrijven bestemd voor onbekende leeftijdgenoten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zoals lezersbrieven, recensies 	E26
De eindtermen 27-29 hebben betrekking op de teksten van eindterm 26	

<i>De cursisten kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de schrijftaken</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun schrijfdoel(en) bepalen ➤ het publiek beschrijven ➤ hun voorkennis inzetten ➤ gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken ➤ een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties ➤ eigen tekst reviseren ➤ inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen ➤ gebruik maken van informatie- en communicatietechnologie 	E27
<i>De cursisten kunnen een schrijfstrategie kiezen naar gelang van schrijfdoel en tekstsoorten ze toepassen</i>	E28
<i>De cursisten zijn binnen de gepaste situaties bereid om</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te schrijven ➤ schriftelijk informatie te verstrekken ➤ te reflecteren op hun eigen schrijfproces en op inhoud en vorm van hun schrijfproduct ➤ taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen 	*E29

Literatuur	
<i>De cursisten kunnen in de teksten, die ze op een tekstervarende manier lezen, enkele verhaalelementen herkennen: personages, spanning, thema, tijd, ruimte, ik- en hijverteller</i>	E30
<i>De cursisten kunnen</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun tekstkeuze toelichten ➤ hun leeservaring verwoorden (inhoud van het werk weergeven eigen mening weergeven) ➤ hun tekstkeuze en leeservaring documenteren 	E31
De eindtermen 32-34 hebben betrekking op de teksten van de eindtermen 30 en 31	
<i>De cursisten kunnen informatie over literatuur verzamelen en gebruiken. Zij maken hierbij kennis met het aanbod van informatiekanalen zoals: bibliotheek, krant, tijdschrift, radio- en tv-programma's, multimedia</i>	E32
<i>De cursisten kunnen bij deze activiteiten gebruik maken van de gepaste leesstrategieën (cf. eindterm 20)</i>	E33
<i>De cursisten zijn bereid om</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ literaire teksten te lezen ➤ over hun eigen literaire leeservaring te spreken en te schrijven 	*E34

Taalbeschouwing	
<i>De cursisten kunnen het voorkomen van volgende verschijnselen in het taalgebruik bespreken</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ woordleer: afleiding, samenstelling ➤ zinsleer: directe en indirecte rede, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen 	E35
De eindtermen 36-38 hebben betrekking op de inhouden van eindterm 35	
<i>De cursisten kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis te geven. Het gaat om het gebruiken van</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de voorkennis van taal en wereld ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	E36

<i>De cursisten kunnen hun eigen taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen</i>	E37
<i>De cursisten zijn bereid om over hun eigen taalgebruik en het taalsysteem na te denken</i>	*E38

2.15 Module TSO2-B Wiskunde 1 (098)

2.15.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke wiskundige basisconcepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken i.v.m. rekenen en schatten.

2.15.2 *Instapvereisten*

Geen

2.15.3 *Gewenste voorkennis*

Grondig beheersen van inhouden, kennis en vaardigheden in verband met bewerkingen met rationale getallen.

2.15.4 *Studieduur*

40 Lt

2.15.5 *Basiscompetenties*

Module TSO2-B Wiskunde 1	M AV 098
De cursisten	
Rekenen en schatten	
<i>Gebruiken de zakrekenmachine bij berekeningen met getallen in decimale en breukvorm en wetenschappelijke notatie</i>	E12
<i>Herkennen bij het oplossen van een probleem welke grootheden en welke bewerkingen aan de orde zijn</i>	E13
<i>Lossen problemen op (o.m. in verband met verhoudingen) waarbij ze bij het uitvoeren van de berekeningen verantwoord kiezen tussen schattend rekenen en benaderend rekenen met de zakrekenmachine</i>	E14
<i>Ronden zinvol af bij opeenvolgende berekeningen</i>	E15
Algemene eindtermen: 1-11* (eventueel partim) Zie bijlage 4.2.	

2.16 Module TSO2-B Wiskunde 2 (099)

2.16.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke wiskundige basisconcepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken i.v.m. meetkunde.

2.16.2 Instapvereisten

De competities van de module "TSO2-B Wiskunde 1"

2.16.3 Studieduur

80 Lt

2.16.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Wiskunde 2	M AV 099
De cursisten	
Meetkunde (a)	
<i>Maken bij het berekenen van hoeken en afstanden in vlakke en in beperkte ruimtelijke situaties gebruik van schetsen en tekeningen, van meetkundige begrippen en elementaire eigenschappen, in het bijzonder van</i> <ul style="list-style-type: none">➤ evenwijdigheid➤ gelijke verhoudingen➤ loodrechte stand➤ eigenschappen van hoeken➤ eigenschappen van driehoeken en cirkels➤ de stelling van Pythagoras➤ goniometrische verhoudingen in een rechthoekige driehoek	E26
Algemene eindtermen: 1-11* (eventueel partim). Zie bijlage 4.2.	

2.17 Module TSO2-B Wiskunde 3 (100)

2.17.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke wiskundige basisconcepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken i.v.m. algebraïsche verbanden.

2.17.2 Instapvereisten

De competenties van de module "TSO2-B Wiskunde 1".

2.17.3 Studieduur

80 Lt

2.17.4 Basiscompetenties

Module TSO2-B Wiskunde 3	M AV 100
De cursist kan	
Tabellen en grafieken	
Maken een tabel van het verband tussen variabelen in een gegeven betekenisvolle situatie	E16
Tekenen, in een opportuun gekozen assenstelsel, een grafiek van het verband tussen variabelen in een gegeven betekenisvolle situatie	E17
Kunnen een gegeven tabel en grafiek interpreteren, minstens met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> ➤ het aflezen van bepaalde waarden ➤ het aflezen van extreme waarden ➤ het interpreteren van het globale verloop (constant, stijgen, dalen) 	E18
Vergelijken en interpreteren de onderlinge ligging van twee grafieken	E19
Omgaan met formules	
Beschrijven eenvoudige verbanden tussen variabelen met behulp van formules en geven het effect aan van de verandering van de ene variabele op de andere	E20
Berekenen de waarde van een variabele in een formule bij vervanging van de andere variabele(n) door een getal	E21
Samenhang tussen tabellen, grafieken, formules	
De cursisten geven de samenhang aan tussen verschillende voorstellingswijzen van het verband tussen variabelen, m.n. verwoording, tabel, grafiek en formule van het verband tussen variabelen	E22
Eerstegraadsfuncties	
Tekenen de grafiek van een eerstegraadsfunctie	E23
Leiden nulpunt, tekenverandering, stijgen of dalen af uit de grafiek van een eerstegraadsfunctie	E24
Lossen problemen op waarbij verbanden beschreven worden door twee eerstegraadsvergelijkingen	E25
Meetkunde (b)	
De cursisten maken gebruik van coördinaten bij het berekenen van afstanden in vlakke situaties	E27
Algemene eindtermen: 1-11* (eventueel partim). Zie bijlage 4.2.	

2.18 Module TSO2-B Wiskunde 4 (101)

2.18.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke wiskundige basisconcepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken i.v.m. statistiek.

2.18.2 *Instapvereisten*

Geen

2.18.3 *Gewenste voorkennis*

Grondig beheersen van inhouden, kennis en vaardigheden in verband met bewerkingen met rationale getallen.

2.18.4 *Studieduur*

40 Lt

2.18.5 *Basiscompetenties*

Module TSO2-B Wiskunde 4	M AV 101
De cursisten	
Statistiek	
<i>Interpreteren statistische gegevens uit frequentietabellen en diverse grafische voorstellingen</i>	E28
<i>Gebruiken in betekenisvolle situaties mediaan, gemiddelde en kwartielen van statistische gegevens bij het trekken van conclusies</i>	E29
Algemene eindtermen: 1-11* (eventueel partim). Zie bijlage 4.2.	

3 Deel 3 Vakoverschrijdende eindtermen

3.1 Leren leren

Opvattingen over leren

De cursisten

- 1 kunnen hun leeropvattingen, leermotieven en leerstijl in vraag stellen en zonodig veranderen.

Informatieverwerving

De cursisten

- 2 kunnen diverse informatiebronnen en -kanalen kritisch kiezen en raadplegen met het oog op te bereiken doelen.

Informatieverwerking

De cursisten

- 3 kunnen informatie kritisch analyseren en samenvatten.
- 4 kunnen zinvol inoefenen, memoriseren, herhalen en toepassen.

Problemen oplossen

De cursisten

- 5 kunnen op basis van hypothesen en verwachtingen mogelijke oplossingswijzen realistisch inschatten en uitvoeren.

Cognitieve reguleringsvaardigheden

De cursisten

- 6 kunnen een realistische werk- en tijdsplanning maken.
- 7 kunnen uit leerervaringen conclusies trekken voor een nieuwe leertaak.

3.2 Sociale vaardigheden

Interactief competent worden

De cursisten

- 1 oefenen zich in relatievormen die ze minder goed beheersen, bijvoorbeeld:
 - zich als persoon present stellen en respect en waardering uitdrukken voor anderen
 - zich dienstvaardig opstellen, om hulp vragen en dankbaarheid tonen
 - leiding geven, verantwoordelijkheid nemen en meewerken
 - kritiek uiten en zich verdedigen, neen zeggen
 - discreet en terughoudend zijn
 - ongelijk of onmacht toegeven

Communicatieve vlotheid verwerven

De cursisten

- 2 oefenen zich in elementen van het communicatieve proces die ze minder goed beheersen, bijvoorbeeld:
 - actief luisteren
 - beslissen over een mogelijke eigen reactie
 - zich helder uitdrukken in ik-termen
- 3 zijn bereid om de inbreng van de gesprekspartner ernstig te nemen.

Zorg dragen voor relaties

De cursisten

- 4 kunnen het belang aangeven van volgende kenmerken van relaties: afspraken, regels, rolpatronen, machtsverhoudingen en gelijkwaardigheid.
- 5 oefenen zich in het opbouwen en onderhouden van een relatie door:
 - in overleg afspraken te maken en taken te verdelen
 - bewust/bedachtzaam om te gaan met gevoelens
 - verschillen en conflicten binnen een relatie te herkennen en er mee om te gaan
 - zich weerbaar op te stellen en persoonlijke autonomie te behouden
 - het afwegen van het belang van een relatie t.o.v. hun andere relaties
 - om te gaan met vormen van afscheid nemen

- 6 accepteren verschillen en hechten belang aan respect en zorgzaamheid binnen een relatie.

In groep probleemoplossend samenwerken

De cursisten

- 7 passen belangrijke elementen van overleg en gezamenlijke probleemoplossing toe bijvoorbeeld:
- zoeken en aanbrengen van argumenten voor en tegen
 - voortbouwen op andermans inbreng
 - gezamenlijk zoeken naar een probleemoplossingswijze en ze toepassen
 - meewerken aan het proces van besluitvorming
 - de wijze van samenwerking evalueren

3.3 Gezondheidseducatie

Gezonde en actieve leefstijl

De cursisten

- 1 herkennen een noodsituatie en treden daarbij efficiënt op.
- 2 kunnen omgaan met taakbelasting, examenstress en teleurstellingen.

Relaties en seksualiteit

De cursisten

- 3 bespreken vormen van machtsmisbruik binnen relaties en oefenen zich in fysieke en mentale weerbaarheid.

3.4 Opvoeden tot burgerzin

Mensenrechten

De cursisten

- 1 kunnen de inhoud van de mensenrechten toelichten aan de hand van voorbeelden uit de mensenrechtencharters.
- 2 kunnen voorbeelden geven dat mensenrechten van iedereen voortdurende aandacht en inspanningen vergen en een dynamisch gegeven zijn.
- 3 herkennen vooroordelen en discriminerend optreden bij zichzelf, bij anderen en in de media.

Actief burgerschap en besluitvorming

De cursisten

- 4 kunnen meerderheids- en minderheidsstandpunten onderscheiden en benoemen.
- 5 kunnen verschillende belangen op korte en langere termijn afwegen.
- 6 spannen zich in om de belangstelling, de standpunten en de argumenten van anderen te respecteren.
- 7 spannen zich in om voorstellen of argumenten genuanceerd te benaderen.

3.5 Milieueducatie

Milieuzorg

De cursisten

- 1 zijn bereid tot een duurzaam gebruik van grondstoffen, goederen, energie en vervoermiddelen.
- 2 kunnen omgaan met het gegeven dat een duurzame oplossing voor een milieuprobleem afhangt van rationale en niet-rationele factoren en niet altijd beantwoordt aan hun verwachtingen.

Natuurzorg

De cursisten

- 3 beseffen dat mensen met andere historische, socio-economische of culturele achtergrond de natuur en een landschap anders kunnen ervaren.

4 Deel 4 Bijlagen

4.1 Geschiedenis

Criteria in verband met het historisch referentiekader

Algemeen

Het historisch referentiekader is een instrument voor de structurering van historische informatie dat geleidelijk wordt aangevuld. Het begrippenkader en de probleemstellingen aangebracht in het lager onderwijs en de eerste graad worden herhaald, gepreciseerd en verruimd. Het historisch referentiekader is tevens een ordeningsinstrument voor verworven buitenschoolse informatie.

Tijds kader

Het historisch referentiekader bevat de geschiedenis van prehistorie tot heden. Het wordt opgebouwd met de klemtoon op diachronie, d.w.z. doorwerking en verandering. De periodisering gebeurt aan de hand van grote fasen in de evolutie van mens en maatschappij. Er wordt aandacht besteed aan andere jaartellingen dan de christelijke.

Ruimtelijk kader

In het ruimtelijk kader is een mondiale dimensie aanwezig, die kan worden ingevuld op het niveau van 'systemen', imperia, grootschalige regio's en invloedssferen, zowel als een lokale dimensie. Er wordt aandacht besteed aan de relaties tussen en binnen al deze entiteiten.

Socialiteit

Voor alle ontwikkelingsfasen van het referentiekader worden maatschappelijke domeinen gekarakteriseerd via algemene historische begrippen. Probleemstellingen worden algemeen gekarakteriseerd ze worden onderzocht op hun vergelijkbaarheid zowel in een tijds- als in een ruimtelijk perspectief.

Benaderingswijze

In de tweede graad krijgen de algemene historische begrippen reeds een duidelijk gedifferentieerde invulling. Essentieel is dat voor elke ontwikkelingsfase fundamentele problemen in verband met mens en maatschappij voor de leerlingen concreet en herkenbaar zijn. 'Fundamentele problemen' zijn problemen die in verschillende samenlevingen voorkomen en die een belangrijke weerslag hebben gehad op hun ontwikkeling. Zij kunnen worden gegroepeerd onder rubrieken als verhouding mens - levensonderhoud, verhouding individu - groep, verhouding mens - macht, verhouding mens - cultuur, verhouding mens - omgeving.

Criteria in verband met de bestudeerde samenlevingen

Algemeen

Men kiest uit het referentiekader zowel de ontwikkelingsfasen van de westerse als minstens één andere samenleving die historisch worden uitgediept en geconcretiseerd aan de hand van de onderscheiden maatschappelijke domeinen.

Tijds kader

Aandacht wordt besteed aan de invulling van de categorieën van de dimensie tijd in de gekozen samenlevingen. Er wordt vooral aandacht besteed aan de synchronie vanuit de wisselwerking tussen de onderscheiden maatschappelijke domeinen van een samenleving. Er is daarbij oog voor de gelaagdheid van de tijd en dus voor verschillen in tempo en duur van de evolutie van de maatschappelijke domeinen.

Ruimtelijk kader

Aandacht wordt besteed aan de invloed van de categorieën van de dimensie historische ruimte op de bestudeerde samenlevingen. Er is oog voor de wisselende rol van geografische determinanten.

Socialiteit

De verschillende maatschappelijke domeinen waarin de dimensie socialiteit wordt gesitueerd, komen in de bestudeerde samenlevingen voor. Er is aandacht voor de interferentie van de bestudeerde samenleving met andere samenlevingen.

Er is aandacht voor onderlinge samenhang, wisselwerking en evolutie. Categorieën van de dimensie socialiteit zoals structuren, mechanismen en processen, relaties, sociale netwerken, spanningsvelden tussen individuen en groepen en tussen groepen onderling, krijgen een historische inhoud.

Benaderingswijze

De studie getuigt van een probleemgerichte benadering die oog heeft voor belangrijke actuele vraagstellingen. De bestudeerde problematieken dienen voor de leerling herkenbaar en verstaanbaar te zijn.

Criteria in verband met de integratie tussen het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen

Algemeen

De bedoeling van de integratie tussen het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen is dat de leerlingen een verband leggen tussen problemen uit een bepaalde samenleving en belangrijke probleemstellingen uit andere fasen van het referentiekader. Dit gebeurt met eerbiediging van de respectieve historische context en met inbegrip van de voor leerlingen waarneembare actuele werkelijkheid. Vertrekkend vanuit het lager onderwijs en de eerste graad wordt een algemeen historisch begrippenkader gepreciseerd en verruimd.

Tijds kader

Omwille van de aansluiting bij de diachronische benadering van het historisch referentiekader wordt bij de bestudeerde samenlevingen ook aandacht besteed aan elementen van respectievelijk continuïteit en discontinuïteit, verandering en status quo, evolutie en revolutie.

Ruimtelijk kader

Het kader bestrijkt alle ruimten, van de lokale tot en met de mondiale, zodanig dat alle categorieën van de dimensie historische ruimte bij de integratie tussen referentiekader en samenlevingen minstens één keer aan bod zijn gekomen. Niet alle categorieën kunnen bij elke ontwikkelingsfase of samenleving worden behandeld.

Socialiteit

De socialiteitsdimensie wordt opgebouwd vanuit de verschillende maatschappelijke domeinen met de klemtoon op het zoeken naar analogieën en verschillen met vroegere en latere samenlevingen en vooral met de hedendaagse. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de manier waarop samenlevingen betekenis gaven aan hun sociale werkelijkheid.

Er is aandacht voor onderlinge samenhang, wisselwerking en evolutie. Categorieën van de dimensie socialiteit zoals structuren, mechanismen en processen, relaties, sociale netwerken, spanningsvelden tussen individuen en groepen en tussen groepen onderling krijgen vorm.

Benaderingswijze

Naarmate begrippen en maatschappelijke problemen aan bod komen, worden zij gerelateerd aan de voorkennis uit het lager onderwijs en de eerste graad en aan het historisch referentiekader.

De invulling van begrippen, hun precisering en veralgemening verdienen bijzondere aandacht. Dit wordt gerealiseerd door de inhoud van begrippen in één samenleving te vergelijken met de inhoud ervan in andere samenlevingen. Streefdoel is geleidelijk te komen tot inzicht in algemene historische begrippen.

Eigen aan het streven naar integratie in de studie van de geschiedenis is het leggen van relaties tussen de historische dimensies tijd, ruimte en socialiteit en meer in het bijzonder tussen maatschappelijke problemen uit verschillende samenlevingen en de manieren waarop die vanuit verschillende waardeoriëntaties werden benaderd.

4.2 Wiskunde

Algemene eindtermen wiskunde, Basisvorming 2de graad, TSO

De algemene eindtermen wiskunde hebben betrekking op het geheel van de basisvorming wiskunde 2de graad TSO. Elke module levert een bijdrage (eventueel partim) aan de realisatie van het geheel. Een asterisk (*) verwijst naar een attitude.

De cursisten

1. begrijpen en gebruiken wiskundetaal
2. passen probleemoplossende vaardigheden toe
3. reflecteren op de gemaakte keuzes voor representatie- en oplossingstechnieken
4. controleren de resultaten op hun betrouwbaarheid
5. gebruiken informatie- en communicatietechnologie om wiskundige informatie te verwerken, te berekenen, uit te voeren of om wiskundige problemen te onderzoeken
- 6*. ervaren dat gegevens uit een probleemstelling toegankelijker worden door ze doelmatig weer te geven in een geschikte wiskundige representatie of model
- 7*. ontwikkelen zelfregulatie: het oriënteren op de probleemstelling, het plannen, het uitvoeren en het bewaken van het oplossingsproces
- 8*. ontwikkelen zelfvertrouwen door succeservaring bij het oplossen van wiskundige problemen
- 9*. ontwikkelen bij het aanpakken van problemen zelfstandigheid en doorzettingsvermogen
- 10*. zijn gericht op samen werken om de eigen mogelijkheden te vergroten
- 11*. brengen waardering op voor wiskunde (mogelijkheden en beperkingen) door confrontatie met culturele, historische en wetenschappelijke aspecten van het vak